

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

SAVAŞ GÖRMÜŞ ERGENLERİN GELECEK
BEKLENTİSİ İLE ÖZNEL İYİ OLUŞLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİDE MANEVİ İYİ OLUŞUN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şerife ALTUNBEZER

İstanbul
Ekim-2020

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

SAVAŞ GÖRMÜŞ ERGENLERİN GELECEK BEKLENTİSİ İLE
ÖZNEL İYİ OLUŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE MANEVİ İYİ
OLUŞUN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şerife ALTUNBEZER

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ

İstanbul
Ekim-2020

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilimdalı YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak Kabul edilmiştir.

Danışman Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ

.....

Üye Dr. Öğr. Üyesi. Kamil Arif KIRKIÇ

.....

Üye Dr. Öğr. Üyesi. Esra ARIKAN

.....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.....

Prof. Dr. Ali GÜNEŞ

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “Savaş Görmüş Ergenlerin Gelecek Beklentisi İle Öznel İyi Oluşları Arasındaki İlişkide Manevi İyi Oluşlarının Rolü” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

İmza

Şerife ALTUNBEZER

ÖNSÖZ

Araştırmamdaki her aşamada bana yardımcı olan değerli tez danışmanım Prof. Dr.Bülent Dilmaç hocama, yüksek lisans tezimin hazırlık sürecinde akademik bilgilerini ve tecrübesini esirgemeyen sayın Dr. Öğretim Üyesi Kamil Arif KIRKIÇ hocama, eğitimime maddi manevi desteği ve bana olan güvenini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili anneme ve babama akademik çalışmalarındaki başarılarımla daima övünen ve destekleyen eşime, bu süreçte her daim yaşadığım sıkıntıların üstesinden gelebileceğime dair cesaret veren dostum Betül YAVUZ'a ve Merve AKTAŞ'a emeği geçen tüm yakınlarıma ve tanıdıklarına teşekkürlerimi sunarım.

Şerife ALTUNBEZER

İstanbul-2020

ÖZET

SAVAŞ GÖRMÜŞ ERGENLERİN GELECEK BEKLENTİSİ İLE ÖZNEL İYİ OLUŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE MANEVİ İYİ OLUŞUN ROLÜ

Şerife ALTUNBEZER

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Tez danışmanı: Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ

Mayıs-2020,83 Sayfa

Bu araştırma ile Savaş görmüş ergenlerin gelecek beklentisi ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkide manevi iyi oluşun rolü ortaya konmak istenmiştir. Bu amaç doğrultusunda İstanbul ilinde 14-18 yaş aralığında yer alan 300 Suriyeli ergen birey tesadüfi örnekleme yolu ile seçilmiştir. Belirlenen örnekleme kişisel bilgi formu, ergen gelecek beklenti ölçeği, ergen öznel iyi oluş ölçeği ve spiritüel iyi oluş ölçeğinden meydana gelen bir anket uygulaması yapılmıştır.

Verilerin analizinde SPSS 21 İstatistik programı kullanılmış olup, ölçeklerin birbirleri ile karşılaştırılması aşamasında Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda savaş görmüş ergenlerin benlik algılarını ve özgüvenlerini göz önüne koyan bazı değişkenler arasındaki ilişkilerde manevi iyi oluşun rolünün olduğu gözlemlenmiştir. Fakat manevi iyi oluş rolünün ergenlerde gelecek umudunun, hayattan beklentilerin şekillenmesinde ve hayallere kavuşulmasında öznel iyi oluş kadar ön planda olmadığı sonucu elde edilmiştir. Bu araştırma ile manevi iyi oluş rolünün savaş görmüş ergenlerin gelecek beklentileri ve öznel iyi oluş düzeyleri üzerindeki etkisinin daha kapsamlı çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gelecek Beklentisi, Öznel İyi Oluş, Spiritüel İyi Oluş

ABSTRACT

THE ROLE OF SPIRITUAL WELL-BEING IN RELATIONSHIP BETWEEN FUTURE EXPECTATION AND SUBJECTIVE WELL-BEING IN WAR-EXPOSED ADOLESCENTS

Şerife ALTUNBEZER

Master, Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Thesis Advisor: Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ

May-2020, 84 Pages

With this study, it was aimed to reveal the role of spiritual well-being in the relationship between future expectation and subjective well-being of adolescents who have experienced war. For this purpose, 300 Syrian adolescents between the ages of 14-18 in Istanbul were randomly selected. A questionnaire consisting of personal information form, adolescent future expectation scale, adolescent subjective well-being scale and spiritual well-being scale was applied to the determined sample. SPSS 21 Statistics program was used in the analysis of the data, and Kruskal-Wallis test was used to compare the scales with each other.

As a result of the research, it has been observed that spiritual well-being plays a role in the relationships between some variables that consider the self-perception and self-confidence of adolescents who have suffered war. However, it was concluded that the role of spiritual well-being is not as prominent as subjective well-being in shaping adolescents' future hope, expectations from life and attaining dreams. With this research, it is thought that the effect of spiritual well-being role on future expectations and subjective well-being levels of adolescents who have suffered war will shed light on more comprehensive studies.

KeyWords: Subjective well-being, Expectation of the future, Spiritual well-being

İÇİNDEKİLER TABLOSU

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	vi
ABSTRACT	v
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. <i>Problem</i>	2
1.2. <i>Araştırmanın Amacı</i>	5
1.3. <i>Araştırmanın Alt Amaçları</i>	6
1.4. <i>Araştırmanın Önemi</i>	6
1.5. <i>Varsayımlar</i>	6
1.5. <i>Sınırlılıklar</i>	7
1.6. <i>Tanımlar</i>	7
İKİNCİ BÖLÜM	8
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
1. Ergenlik Dönemi	8
2. <i>Ergenlik Dönemi Özellikleri</i>	8
2.1. <i>Ergenlik Dönemi Kuramları</i>	9
2.2. <i>Savaş Mağduru Suriyeli Ergenler</i>	12
2.3. <i>Savaş Mağduru Suriyeli Ergenler ile İlgili Yapılmış Araştırmalar</i>	13
3. Ergenlerde Gelecek Beklentisi	15
3.1. <i>İş ve Eğitim</i>	16
3.2. <i>Evlilik ve Aile</i>	17
3.3. <i>Din ve Toplum</i>	18
3.4. <i>Sağlık ve Yaşam</i>	20
3.5. <i>Özsaygı ve Kimlik Arayışı</i>	21
3.6. <i>Ergenlerde Gelecek Beklentisi ile İlgili Araştırmalar</i>	22
4. Öznel İyi Oluş	22

4.1. Yaş.....	24
4.2. Cinsiyet.....	24
4.3. Eğitim.....	25
4.4. Gelir.....	25
4.5. Öznel İyi Oluşla İlgili Araştırmalar.....	26
4.6. Suriyeli Ergenlerde Öznel İyi Oluş ve Gelecek Beklentisi ile İlgili Yapılmış Araştırmalar.....	26
5. Manevi İyi Oluş.....	27
5.1. Maneviyat.....	27
5.2. Din ve Maneviyat Ayrımı.....	28
5.3. Manevi İyi Oluş ile İlgili Araştırmalar.....	29
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	30
YÖNTEM.....	30
3.1. Araştırmanın Modeli.....	30
3.2. Çalışma Grubu.....	30
3.3. Veri Toplama Araçları.....	30
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	31
3.3.2. Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği.....	31
3.3.3. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği.....	32
3.3.4. Spiritüel İyi Oluş Ölçeği.....	32
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	33
ARAŞTIRMA BULGULARI.....	33
5.1. Genel Değerlendirme ve Tartışma.....	56
ÖNERİLER.....	59
KAYNAKÇA.....	61
EKLER.....	64
EK-1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	64
KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	64
EK-2 ERGEN GELECEK BEKLENTİ ÖLÇEĞİ.....	66
EK-3 ERGEN ÖZNEL İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİ.....	68
EK-4 SPIRİTÜEL İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİ.....	69
EK-5 ANKET UYGULAMA İZİNİ.....	70

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler	33
Tablo 2 Ergenlerin Yaşlarına Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	37
Tablo 3 Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	38
Tablo	

Ergenlerin Ailedeki Çocuk Sıralamasına Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması 39

Tablo 5 Babanın Eğitim Durumuna Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması **Error! Bookmark not defined.**

Tablo 6 Annenin Eğitim Durumuna Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması 44

Tablo 7 Anne-Baba Medeni Durumuna Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması 46

Tablo 8 Türkiye'de Yaşama Yılına Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması 47

Tablo 9 Türkiye'de Yaşamaktan Memnun Olma Durumuna Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması 49

Tablo 10 Şartların İyi Olması Halinde Geri Dönme İsteğine Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması 50

Tablo 11 Suriye'deki Savaştan Ruhsal Olarak Etkilenme Düzeyine Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması 51

Tablo 12 Suriye'deki Savaştan Fiziksel Olarak Etkilenme Düzeyine Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması 53

Tablo 13 Suriye'deki Savaş Ortamına Maruz Kalma SüresiErgen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması 54

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Suriye savaşı ve sonrasında yaşanan göç meselesini sadece sosyolojik bir boyut olarak ele almak süreci ve sonuçlarını eksik değerlendirmek olacaktır. Çocuk ve ergenler üzerindeki psikolojik yıkımı görmezden gelmek bu bireylerin yaşayacağı psikososyal gelişim ve uyum problemlerini sonuçlarını hesaba katmamak uzun vadede başka toplumsal krizlere yol açması öngörülebilecek bir gerçektir. Ruh sağlığı yerinde bir toplumda barış ve refah düzeyinin daha yüksek olması, toplumsal sorunların krize dönüşmemesi için önemlidir. Özellikle ergenlik dönemi kendi içerisinde krizler barındıran bireyler için yaşamlarında zorlayıcı bir dönemdir. Bu tezin ergenleri ele almasındaki sebep onların savaşa beraber yaşadığı zorluğu göz önüne koymak ve geliştirilecek müdahalelerde özellikle gelecek beklentileri ve öznel iyi oluşlarının iyileştirilmesinin hem bireylere hem ülkeye fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Manevi iyi oluş düzeyinin bireylerin travma ve kötü deneyimlerle başa çıkmada iyileştirici ve koruyucu etkisinin olup olmadığı varsa ergenlerde iyileştirici bir etken olarak kullanılmasının doğru olacağı kanısıyla tez konusu içeriği oluşturulmuştur.

Araştırma Savaş görmüş ergenlerin gelecek beklentileri düzeyini ölçerken onların gelecekte hayata tutunma noktasındaki heves ve isteklerini ortaya koyacak, öznel iyi oluşlarını değerlendirerek kendilik algılarını ve özgüvenlerini göz önüne koyacaktır bu iki değişken arasındaki ilişkinin yüksek olmasında ergenlerin manevi iyi oluşlarının etkisi yordancak böylece manevi iyi oluşun ergenlerde iyileştirici ve koruyucu bir etken olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ortaya çıkacaktır. Bu bölümde; problem durumu, araştırmanın amacı, problem cümlesi, alt problemler, sayıltılar, sınırlılıklar, tanımlar ve araştırmanın önemi bölümlerine yer verilmiştir.

1.1.Problem

Yakın zamanda Ortadoğu'da patlak veren ve literatüre Arap Baharı olarak geçen halk hareketinin kıvılcımı 15 Mart 2011 günü Suriye'de rejimi protesto gösterileri şeklinde başlamıştır. Protesto girişimini bastırmak amaçlı girişimler ise daha sonra kanlı bir iç savaşa dönüşmür ve insanlar ülkelerini terk etmek zorunda kalmıştır. Uluslararası toplumun kalıcı çözüm bulamaması ya da çözüm bulmada geç kalması, sorunun derinleşmesine yol açarken çok sayıda Suriyeli, ülkelerindeki iç savaştan kaçarak başta Türkiye, Ürdün ve Lübnan olmak üzere komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır. Bu sığınmacılardan Türkiye'ye başvuranların 89.5'i (2,582,600) kamp dışında yaşamaktadır (GİGM, 2016). Ülkelerinde yaşanan karışıklık ve savaş ortamı nedeniyle yakın zamanda ülkelerine dönüşleri de pek imkânlı görünmeyen sığınmacılardan özellikle kadın ve çocuklar, son derece olumsuz şartlarda yaşamaya mecbur kalmışlardır (AFAD, 2013). Arap Baharı ile birlikte Mısır, Tunus ve Libya'da yaşanan rejim değişikliklerinden farklı olarak Suriye Krizi'nde Türkiye aktif olarak rol aldı. Bu nedenle Suriye'de başlayan olaylar, Türkiye-Suriye ilişkilerini farklı bir boyuta taşımır ve Türkiye'nin en uzun kara sınırının Suriye ile olması ve coğrafi konumunun da etkisiyle Suriye'deki siyasal istikrarsızlık, çatışma ve olaylar Suriye'den ülkemize gelen sığınmacı sayısını hızla arttırmıştır. Sığınmacıların çoğunun BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nde kayıtlı olmaması ve dolayısıyla istatistiklerde de bahsedilmemesi, mültecilerin çoğunun çeşitli nedenlerle sınırdan kaçak yollarla geçmeleri ve bazılarının da akrabaları tarafından karşılanmaları ve Türkiye'ye geçiş yapan sığınmacıların sayısının her gün artması Türkiye'deki mülteci sayısı hakkında net rakamlara ulaşmamızı engellese de İçişleri Bakanlığı'nın açıklamasına göre bu sayı 3 milyon 551 bin 78 kişi olarak belirtilmiştir (ECHO, 2017).

Mülteciler arasında en yoğun olan yaş grubu 19-54 olarak belirlenmiştir. Kamplarda yaşayanların yüzde 42'si ve kamp dışında yaşayanların yüzde 45'i bu yaş grubundadır. 0-18 yaş grubundaki çocuklar ise kamplarda yaşayanların yüzde 53'ünü oluştururken, kamp dışında yaşayanların da yüzde 49'unu oluşturmaktadır. Bu yüzdeler, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar arasında çocukların oranının görece yüksek olduğuna işaret etmektedir (AFAD, 2013). Göç eden bireylerin çoğunluğun ergenler ve çocuklardan oluşması, çocuk ve ergenlerin hayatlarının bu kritik dönemlerinde, geleceği belirsiz ve istikrarsız bir yaşam deneyiminden daha fazla etkilenmelerine yol açmıştır. Yaşamları, eğitimleri ve esenlikleri tehdit altında olan

bu çocuklar koruyucu temel sağlık ihtiyaçlarından, oyun alanı ve eğitim gibi gereksinimlerden uzak bir hayat sürmek durumunda kalmışlardır (www.unicef.com). Onların geldikleri zor koşullardan sonra sağlıklı bir yaşama dönebilmeleri ruh sağlıkları açısından oldukça önemlidir. Yapılan araştırmalar arasında ergenler için önleyici, koruyucu ve tedavi edici bir faktör olan manevi dünyalarına çok fazla yer verilmediği göstermektedir. Oysaki travma bireylerin psikososyal gelişimini ciddi anlamda sekteye uğratan zorlu bir deneyimdir. Bu süreçte çocuk ve ergenlerin manevi dünyalarının gelişimi koruyucu bir faktör olarak sayılabilir. Özellikle toplumsallaşma ve kimlik inşasında karmaşa yaşayan mülteci ergenlerin gelecek beklentilerinin ve öznel iyi oluşlarının manevi iyi oluşlarıyla ilişkisinin incelenmesi geliştirilecek önleyici ve koruyucu müdahelerde çocuk ve ergenlerin sağlıklı bir hayat sürmeleri buldukları ülkeye faydalı birer vatandaş olabilmeleri için oldukça önemlidir.

Savaş görmüş ergenlerden bahsedebilmek için çocuk ve ergenlik dönemi psikososyal gelişim özelliklerine değinmek gerekir. Erikson'a göre, kişiliğin gelişiminde sekiz temel etmen bulunur bu etmenler birbirleri ile ayrılmaz bir bütün ve ilişki içersindedir. Sekiz etmenin ilk üç aşaması birey olma çabasındaki çocuğun iç dünyasını ele alır. Toplumsal kimlik karmaşasının yaşandığı 6-7 yaşları ise okul çağına denk gelir.(Boyden, 2009, s. 256-276). Bu aşamada çocuk kendi başına bir şey yapamayacağını fark eder ve başkaları ile iş birliği kurmak, birlikte çalışmaya yatkınlığı vardır. Bu sebeple yaşadıklarından öğrenmeye, davranışlarının sorumluluğunu almaya, günlük hayatında işlerini organize etmeye daha eğilimlidir. 13-14 yaşlarından 20-21 yaşlarını kapsayan ergenlik yani gençlik dönemi beşinci aşamayı oluşturur. Bu dönemde başkaları üzerinden kendini değerlendirir içsel bir karşılaştırma yapar. 17-21 yaşları arasında ise genç; kimliğini kazanabilmek amacıyla kendi değerlerini fark etmek ve kabullenmek, ebeveynlerinden bağımsız olmak, yetişkin rollerini üstlenmek çabasıdadır. Ergen birey hiç tanımadığı bir toplumun içerisinde kendi benliğini içinde bulunduğu toplumun yaşayışına göre şekillendirme çabasıyla kaygılanır ve karmaşık bir benlik oluşu yaşar.(Levels ve Dronkers, 2008, s. 1424). Göç sürecini deneyimleyen ergen ve çocuğun psikososyal olarak eksiksiz bir gelişim göstermesinde ailenin çocuklar üzerindeki denetimi, sevgi ilişkileri, göç hakkındaki tutumu, eğitim, sosyo-ekonomik özellikler, göçe ilişkin ekonomik, politik, sosyal ve diğer bağlamsal etkenler, göçün nedenleri, göç sırasında

ve sonrasında çocuk-ebeveyn ayrılığı yaşanıp yaşanmaması ve çocuğun dinî açıdan gelişimine verdikleri önem etkilidir(Köse vd., 2011, s. 225). 2016 yılındaki bir çalışmada gelişimsel, ruhsal,fiziksel açıdan sıkıntı yaşayan Suriyeli çocukların anne ve babalarının desteğinden, ilgisinden, sevgisinden ve korumasından yoksunluk yaşadığı sonucuna varmıştır (Harunoğulları, 2016, s. 62). Ergenlerde psikiyatrik bozuklukların ortaya çıkma riskini artmasında göç öncesi, sırası ve sonrasındaki savaş, şiddet, ölüm ya da işkence deneyimleri etkili olmuştur (Rousseau 1995).

Türkiye'deki mülteci kamplarında kalan Suriyeli çocukların %35'i travma sonrası stres bozukluğu %49'unun ise depresyon ölçeğinden yüksek düzeyde puan almışlardır. Çocukların yaklaşık yarısının olayla ilgili konuşmamak, anımsatıcılardan kaçınmak ve bellekten atmaya çalışmak gibi kaçınıcı tepkilerinin olduğu, yaklaşık diğer yarısının da olayla ilgili resimler görmek, olayın istemediği zamanlarda aklına gelmesi, sürekli aynı olayı düşünmek ve olayla ilgili güçlü duygular yaşanması gibi belirtiler sergilemektedirler (Özer ve Şirin 2012).

Türkiye'de mülteci ergen ve çocuklara yönelik yapılan başka bir araştırmaya göre, travma sonrası stress bozukluğu %18,3, kaygı bozukluğunun %69 oranında çıkmıştır. Travma sonrası stres ve kaygı bozukluklarının değer verilen bir yakının kaybının, yaralı ya da ölmüş birine şahit olma, ölüme, patlama ve silahlı çatışmaya tanıklık etme, yaralıların yanında bulunma, işkence deneyimleri ve mültecilik süresi ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Görmez ve ark. 2017a).

Bedensel, bilişsel, toplumsal ve ahlakî açıdan çeşitli değişikliklerin yaşandığı bir dönem olan ergenlik, birçok uyum sorunlarını da beraberinde getirmektedir (Uluhan, 2015). Bu sebeple ergenlerin ruh sağlıklarını koruyucu faktörlerin belirlenip uygulamaya konması bu sürecin sağlıklı atlatmaları için gerekmektedir. Ergenlerin ruh sağlıklarının olumlu yönünü temsil eden öznel iyi oluşlarına ilişkin araştırmalar önem arz etmektedir. Öznel iyi oluşla ilgili literature tarandığında, yüksek öznel iyi oluş düzeylerine sahip kişilerin sosyal ve yaratıcı oldukları, daha sağlıklı bir bağışıklık sistemine sahip oldukları ve uzun ömür sürdükleri, daha iyi kazançlarının olduğu, daha iyi ve faydalı vatandaş oldukları, daha üretken oldukları, evlilik doyumlarının yüksek olduğu, stresle daha iyi başa çıktıkları sonucu elde edilmiştir (Eryılmaz. 2010). Bu noktada ergenlerin ruh sağlıklarını olumluya götürecek, kişinin

içindeki ve dışındaki kaynakları bulmak önemlidir. Öznel iyi oluş ve ergenlerin geleceğe yönelik bakışları arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara bakıldığında, bu çalışmaların büyük bir çoğunluğunun yetişkinler üzerinde gerçekleştirildiği görülür. Tüm bunların yanında yapılan çalışmalarda, ergenlerin gelecek beklentileri ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkilerin ele alınmadığı da görülür. Yukarıda değinilen Suriyeli ergenlerde savaş ve göç sürecinin yıkıcı etkisi ergenlik döneminin zorlayıcı ve karmaşık gelişim özellikleri ile birleştiğinde bu gençlerin topluma kazandırılması adına öznel iyi oluşları ve gelecek beklentilerinin yüksek olması hem bireysel hem toplumsal fayda sağlayacak önemli bir unsurdur (Kaya ve Hiçdurmaz, 2016).

Manevi iyi oluş, insanlarla iletişim kurma, hayatta anlam ve inanç sahibi olma, yüce bir güçle inanç ve ilişki kurma, kişinin kim olduğu, ne yaptığı ve nereye ait olduğu konusundaki hislerini içerir (Hawks, 1995:371). Manevi iyi oluşun fiziki rahatsızlıklar ve akıl hastalıklarının azalmasında rolü bulunmaktadır. Ayrıca sağlık durumunun bozulması ya da felaketlerden sonra insanların bu dönüşümün üstesinden gelmelerini sağlayan bir kaynak olduğu belirlenmiştir (George, vd., 2000:102). Omurilik felci geçirmiş kişilerle yapılan bir araştırmada, dini ve manevi eğilimlerin travma sonrasındaki gelişme etkisini ve travmatikyalantı sonrası dini ve manevi yaşantıda oluşturduğu değişimleri incelemiştir. Sonuçlara göre omurilik felçli olan bazı katılımcıların travmayla başa çıkmada din ve maneviyattan destek alsa da çoğu yaşadıklarını kabullenerek başa çıkmıştır. Travmadan sonra felç olan kişilerde dini ve manevi yaşantı açısından pozitif yönde değişimler olmuş: inançları doğrultusunda din ve Tanrı ile bağları kuvvetlenmiştir. Bu da travmatik yaşantıdan sonra dini ve manevi yaşantıda büyük değişim oluşabileceğini göstermiştir(Boyuneğri ve Dilmaç, 2017:89)

1.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın temel amacı Savaş görmüş ergenlerin gelecek beklentisi ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkide manevi iyi oluşun rolünü görebilmektir.

1.3.Araştırmanın Alt Amaçları

1. Savaş görmüş ergenlerin gelecek beklentisi nasıldır?
2. Savaş görmüş ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri nasıldır?
3. Savaş görmüş ergenlerin manevi iyi oluşları nasıldır?
4. Savaş görmüş ergenlerin gelecek beklentisi ile öznel iyi oluşları arasında bir ilişki var mıdır?
5. Savaş görmüş ergenlerin gelecek beklentisi ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkide manevi iyi oluşun rolü nedir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Türkiye'nin yakından şahit olduğu Suriye iç savaşını yaşayan çocukların ve gençlerin varlığı yadsınamaz bir gerçektir. Onların geldikleri zor koşullardan sonra sağlıklı bir yaşama dönebilmeleri ruh sağlıkları açısından oldukça önemlidir. Yapılan araştırmalar arasında ergenler için önleyici, koruyucu ve tedavi edici bir faktör olan manevi dünyalarına çok fazla yer verilmediği göstermektedir. Oysaki travma bireylerin psikososyal gelişimini ciddi anlamda sekteye uğratan zorlu bir deneyimdir. Bu süreçte çocuk ve ergenlerin manevi dünyalarının gelişimi koruyucu bir faktör olarak sayılabilir. Özellikle toplumsallaşma ve kimlik inşasında karmaşa yaşayan mülteci ergenlerin gelecek beklentilerinin ve öznel iyi oluşlarının manevi iyi oluşlarıyla ilişkisinin incelenmesi geliştirilecek önleyici ve koruyucu müdahelerde çocuk ve ergenlerin sağlıklı bir hayat sürmeleri buldukları ülkeye faydalı birer vatandaş olabilmeleri için oldukça önemlidir.

1.5. Varsayımlar

Araştırmaya katılan Suriyeli savaş mağduru ergenlerin, verilerin toplanması amacıyla uygulanan ölçme araçlarına samimiyetle cevap vermiş oldukları varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

- 1- Araştırmanın sonuçları İstanbul Fatih ilçesinde ikamet eden 14-18 yaş arasında Suriyeli savaş mağduru 250 ergen bireyden alınan bilgilerle sınırlıdır.
- 2- Araştırma da ergenlerin gelecek beklentisi düzeyleri 'Ergenlerde Gelecek Beklentisi Ölçeği', öznel iyi oluşlarının düzeyleri 'Öznel İyi Oluş Ölçeği', spiritüel iyi oluş düzeyleri ise 'Spiritüel İyi Oluş Ölçeği'nin ölçtüğü niteliklerin kapsamıyla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Gelecek beklentisi: Ergenlerin gelecek beklentisi, geleceğe dair bakış açısı, alaka ve kaygıları kapsayan bilişsel haritalar şeklinde ifade edilmektedir (Şimşek, 2010).

Öznel iyi oluş:Diener (2000)'e göre öznel iyi oluş, bireyin duyuşsal ve bilişsel açıdan kendi yaşamına yönelik yaptığı değerlendirmesidir.

Spiritüel iyi oluş: Manevi iyi oluş, insanlarla iletişim kurma, hayatta anlam ve inanç sahibi olma, yüce bir güçle inanç ve ilişki kurma, kişinin kim olduğu, ne yaptığı ve nereye ait olduğu konusundaki hislerini içerir (Hawks, 1995:371).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. Ergenlik Dönemi

Ergenlik dönemi, çocukluk döneminin sonlanması ve yetişkinlik döneminin başlangıcı arasında bulunan “gençlik dönemi” yani “buluğa erme” dönemi olarak tanımlanmaktadır (Uluhan, 2015; Özen, 2019). Buluğ dönemine erme kız çocuklarda 11-13 yaş, erkek çocuklar da ise 13-15 yaş arasında gerçekleşmektedir. Aynı zamanda seksüel bir olgunlaşma olarak tanımlanan ergenliğin ortaları yine kız çocuklarda 14-16 yaş, erkek çocuklarda ise 15-17 yaşlarına denk gelmektedir. Yaş olarak 17 hem erkek hem de kız çocukta ergenlik döneminin yavaş yavaş sona erdiği ve kişilerdeki dengenin oturmaya başladığı dönemi oluşturmaktadır (Çok, 2001). Ergenlik dönemi kişiler için ne çocukluk ne de yetişkinlik dönemi olarak görülmediği için kişilik anlamında bir boşluğun yaşandığı çoğu kişi için oldukça zorlu geçen bir dönemdir. Bu çağ hemen hemen her toplum içerisinde fırtınalı bir dönem olarak kabul edilmektedir. Ergenlik döneminin sorunlu ve zorlu geçmesinde birçok farklı etmen olsa da özellikle fiziksel, seksüel, ruhsal, sosyal ve bireysel gelişimlerde de yarattığı hızlı bir değişim süreci en büyük faktördür (Koç, 2005).

2. Ergenlik Dönemi Özellikleri

Ergen kelimesi Latince “büyümek, gelişmek, olgunlaşmak” anlamını içermektedir. Bu nedenle bu kelime günümüzde “kişilerde gözle görülen devamlı ve hızlı bir şekilde gerçekleşen büyüme ve gelişme evresi” olarak açıklanabilmektedir. Ergenlik dönemi içerisinde göze çarpan bazı özellikler yer almaktadır. Duygusal ve hormonal coşku, kişilerarası ilişkilerin hızlı kurulması ve aynı hızla bozulabilmesi, dikkat çekme, ilgi odağı olma çabaları, rol model alma ve role bürünme çabaları bu dönemin genel özellikleri bakımından özetlenebilmektedir (Bayraktar, Sayıl, & Kumru, 2009). Özgür bir birey olma, toplum içerisindeki konumunu ve rolünü tanımlama ergenlik dönemi içerisinde gerçekleşmektedir. Cinsiyetin beraberinde getirdiği kişisel çatışmalar da en çok bu dönemde karşılaşılmaktadır. Bu dönemde

kişiler hayat karşısında kişisel bir görüş geliştirme, hayatının gidişatını belirleyecek değerleri araştırma ve hayat içerisinde konum oluşturma konusunda kendine bir model bulma, sorularına tatmin edici cevaplar bulma arayışı içerisinde(Ostrov, Crick, & Keating, 2005).Bu dönem içinde duyguların karıştığı bu nedenle dengesizlik ve çatışmaların da yaşandığı gözlemlenmektedir. Bireylerde bu dönemde heyecanlar en hat safhada yaşanmaktadır. Kişilerin karşılaştıkları problemler de hem çeşitlenmiş hem de çoğalmıştır. Aynı zamanda kişilerde durumu abartma ve olduğundan daha büyük sorunlarmış gibi görme de bu dönemde karşılaşılan durumlardır. Özellikle gençler bu dönemde kendilerinin yetişkinler tarafından kendilerinin anlaşılmadığını düşünmekte bu nedenle ihtiyaçları olduğunda yardım isteme konusunda da çekinme yaşamaktadır. Fakat kendi problemlerini ve sorunlarını kendi başlarına çözmeye sürecinde de sıkıntılar yaşamakta ve bu nedenle saldırganlıkları da artmaktadır (Mullis, Mullis, & Normandin, 2003).

Bir grup içerisinde yer alma, bir grup lideri olma bu dönemde kişilerde gözlemlenen en önemli isteklerden biridir. Fakat bazı kişilerde yalnız kalma ve kendi içine yönelme hissi de meydana gelebilmektedir. Bu kişiler çevrelerine karşı yabancılaşmakta ve bu durumla beraber yalnızlaşma ve karşısındaki kişileri suçlama duygusu da meydana çıkmaktadır(Eisenberg, Liew, & Pidada, 2004).İnsan içerisinde karakter gelişimini sağlayan en önemli yer aile ve yakın çevresidir. Özellikle aile bireyleri ve okulda yer alan öğretmenleri ve yine arkadaşları bu çevre içerisinde yer almaktadır. Ergenlik dönemi ailenin yaklaşımı ve yakın çevrenin doğru kişilerden oluşması oldukça önemlidir. Bu dönemde aile bireylerine önemli görev düşmektedir. Ergenlik dönemi sonunda kişi karakter çerçevesini oluşturmuş olmaktadır (Carlo & Randall, 2002)

2.1. Ergenlik Dönemi Kuramları

Psikoloji bilimi içerisinde ergenlik dönemi başlığını kullanan kişi G. StanleyHall, Darwin tarafından bulunmuş ve evrim kuramının içeriğini doğum sonrası gelişime uyarlamıştır. Çocuk gelişimi, insanların maymuna benzeyen bir türden türediklerini savunan bakış açısı, ergenlik dönemi içerisinde de vahşilik dönemi ile uygarlık arası dönem olarak belirtilmiştir. Ergenlik dönemi içerisinde kişilerin refleksleri ve insani

değerleri açısından çelişkiler meydana gelmekte ve bununla birlikte çatışma yaşanabilmektedir. Hall, kişisel evrimin ilkel basamağına benzetilen çocukluğun yanında ergenlik dönemi daha çok eğitime ve gelişime açık bir dönem olarak ele alınmış ve üst basamakta konumlandırılmıştır. Düşünebilen, mantık çerçevesinde hareket edebilen, kültür ve toplum içerisinde kendi konumunu oluşturabilen ergenlerin kişisel gelişimini tamamlama da bir basamaktır. Hall'un bu kuram çerçevesinde gerçekleştirdiği en büyük hata çocukluk döneminin yalnızca genetik ve doğa ile kısıtlayıp çevresel etkiyi göz ardı etmesidir (Koç, 2005).

Sigmund Freud tarafından kurulan psikoanalitik kuram ise esas olarak çocukluk dönemine yoğunlaşmış ve ergenlik dönemini arka plana atmıştır. Bebeklik ve çocukluğu kapsayarak oral, anal ve fallik olmak üzere üçe grupta sınıflandırmıştır. Bireylerin içlerindeki cinsel çatışmaların üzerinde duran Freud, 5-12 yaş grubunda yer alan dönemin dinginliği ve dengesinin devamında gelen ergenlik dönemini, çocukluk dönemi içerisinde yaşanan çelişkili dönemin bir tekrarı olarak kabul etmiş ve önemli bir dönem olarak görmemiştir (Çok, 2001).

Anna Freud, babasının temel ilkelerine katkıda bulunmuştur. Ceza ve korku ile baskılanmış çocukluk dönemindeki cinsel duyguların, ergenlik döneminde daha yoğun hissedilen bu duyguların kişilerde suçluluk duygusu yarattığını düşünmüştür. Ergenler tarafından serbest aşk, günübirlik yaşama, sınırsız özgürlükle evlilik ve aile yaşamı, meslek sahibi olma, sorumluluk, otoriteye bağlılık gibi birbiri ile çelişen birçok kavramın felsefi açıdan tartışılması gerekmektedir. Bunu gerçekleştiren gençler cinsel duyguları ile yüzleşmekten ve bu durumdan dolayı suçluluk hissinden kurtulmuş olacaktır. Sağlıklı bir büyüme süreci açısından anne ve babasından duygu anlamında uzaklaşması gerekmektedir. Ailesine yabancılaşan kişilerin kendilerini boşlukta ve yalnız hissedeceği aşıkardır. Bu boşluğun doldurulması açısından yeni ilişkilere ve dostluklara ihtiyaç duyulmaktadır. Kişiler aile dışında bir şeyler paylaşabileceği kişiler aramaktadır. Fakat bu arayış kişiler açısından sık sık arkadaş değiştirme, dostluk ilişkisi kurup bozma gibi birçok çatışmayı da beraberinde getirmektedir. Kararsızlık ve çelişkiler yaşanmadan olgunlaşmak mümkün değildir (Koç, 2005).

McCandless, Freud ve Hall gibi bilim insanları, dürtülerin üzerinde durmuş ve dürtülerin insan davranışını yönlendiren önemli bir unsur olduğuna dikkat çekmiş bununla birlikte hayal kırıklığı, öfke, saldırganlık, endişe, merak, bağımlılık ve birçok eylemin, düşüncenin de öğrenmedeki etkisinin üzerinde durmuşlardır. Dürtülerin yaşanışı ve ifade edilişi kültürden kültüre değişmektedir. Cinselliğin ifade edilemeyip toplum tarafından ayıplanması ve baskılanması, yaşlılara karşı saygı ve ihtiyaç duyma gibi durumlarda kültürün etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Ergenlik döneminde birey hayatından önceden öğrenip deneyimledikleriyle toplumun kendisinden beklentileri arasında yaşadığı anlaşmazlık bunalıma sebebiyet verir. Bandura bu düşünceden farklı olarak ergenliğin bunalımlı bir dönem olduğu fikrine karşıdır. Ergen bireyin düzenli, tutarlı, sevgi ve saygının var olduğu aile yapısında yetiştiğinde bu dönemi rahat ve çatışmasız geçireceğinin üzerinde durur. Hatalı öğrenme ve alışkanlıklar saldırgan davranışlara sebep olacaktır(Koç, 2005).

Sullivan ise psikoanalitik bakış açısının cinselliğe ağırlık veren dürtü anlayışını hatalı bulur ve kişilerarası ihtiyaçların tatminine önemser. Tüm insanlar endişeden arınmak isterler ve güvende olma gereksinimi en önemli ihtiyaçtır. Endişe, yeni doğan bebeğin bakıma muhtaç oluşu kendini aciz hissetmesiyle ortaya çıkar bebek bu histen kaçmak için çabalar ve elinden geleni yapar. Bebek annesinin onu kucağına alışından, memesini veriş tarzından yüz ifadesinden, ses tonundan ona karşı her olumsuz tutumunu hisseder ve hemen kaygılanır. Bir süre sonra gözlemleri sonucunda sonra kendisinden kaynaklanan bazı davranışların annedeki olumsuz etkisini hisseder ve o davranışlardan uzak durmayı öğrenir. Bu dönemde birçok yasaklara maruz kalan ve buna uygun davranış geliştiren çocuk, ergenlikle birlikte değişir cinsellik, karşı cinsle ilişkiler, arkadaş gruplarıyla etkileşime girer. Ailesinden bu konularda baskıcı bir yaklaşım görmekte, bir taraftan baskı görürken diğer taraftan kendisinden istenen davranışlar, hayata ve topluma karşı sorumlulukları artmaktadır. Ergen ne yaparsa yapsın bu dönemin gereği olarak pek çok çelişki ve çıkmazlar yaşayacak bunun sonucunda gergin ve kaygılı olacaktır. Sullivan bu çelişkilerin erkek çocuklarda daha fazla ortaya çıktığını ifade etmektedir(Koç, 2005).

2.2. Savaş Mağduru Suriyeli Ergenler

Özellikle Arap ülkeleri içerisinde ortaya çıkan milli ayaklanmalar ve protesto tutumları ilk önce Tunus ve Mısır bölgesinde başlayarak kısa sürede tüm bölgeyi etkisi altına almıştır. 15 Mart 2011 tarihi itibarıyla Suriye'ye sığınan bu çatışmalar ülkeyi kaos ortamı içerisine çekmiş ve iç karışıklıklar zamanla yüzlerce kişinin yararlanması ve hayatını kaybetmesine neden olmuştur. 2011 senesinin mart ayı ile birlikte başlayan iç karışıklıklar günümüze kadar varlığını sürdürmüş ve Suriyeli vatandaşlar bu nedenle Türkiye'ye uluslararası bir muhafaza görmek amacıyla göç etmeye başlamıştır. Türkiye kendisine sığınan Suriye vatandaşlarına geçici koruma imkanı sunmuştur(Apak, 2015).

Geçici koruma, kitle düzeyinde meydana gelen göç durumlarının yarattığı durumların acil çözüme kavuşması amacıyla geliştirilmiş bir koruma çeşididir. Geçici koruma ile ülkeler kendilerine sığınan vatandaşları ülkelerine geri göndermeme şartı ile kişisel statü belirleme işlemleri ile zaman kaybetmeden pratik bir şekilde kabul edebilmektedir. Geçici koruma kanunu ile önceden belirlenmiş haklar çerçevesi ile Türkiye'ye sığınan Suriyeli mültecilerin bireysel kimliklerine sahip olmaları ve onlara tanınan haklar çerçevesinde hareket etmeleri sağlanmıştır. Türkiye sınırları içerisinde geçici korumaya ilişkin belirlenen yükümlülükleri yerine getirmeyen Suriyeli vatandaşlar ile ilgili Türk kanunu çerçevesinde cezai yaptırımlar mevcuttur. Böylelikle Suriyeli vatandaşların Türkiye'de ikametlerini sürdürdükleri süre boyunca belirlenen kurallara ve yükümlülüklere uymaları zorunlu hale getirilmiştir(Topal, 2015).

Göç hareketleri ile gerçekleşen süreç içerisinde çocuklar hem duygusal hem de sosyal açıdan çok daha farklı şekilde etkilenmektedir. Göçün gerçekleşmesi ile ilgili ekonomik, siyasi ve sosyal koşullar çocukların psikolojileri üzerinde oldukça etkilidir. Göç edilen yeni ortama adapte olma, göçün gerçekleşmesinde etkili olan faktörler ve göç öncesinde yaşanan olaylar etkileri çok daha farklı şekillerde hissettirmektedir. Aynı zamanda göç eden ailenin tutumu da çocukların göç sonrasında karşı karşıya kalacakları olayları belirlemektedir (Güler, 2012).

Özellikle zorunlu nedenler ile gerçekleştirilen göçler, gidilen yerde meydana gelen sosyo-kültürel çatışmalar ruhsal problemleri de beraberinde getirmektedir. Göç sonucunda doğup büyüdüğü, yetiştiği, aşına olduğu ortamdaki çok daha farklı bir kültür içine giren çocuk, hem ülkesinden veya bölgesinden ayrılmanın üzüntüsü, endişesi ve korkusu ile mücadele etmekte hem de yeni ortama adapte olmakta ve bu ortamda kabullenilmekte de zorluklar yaşamaktadır. Bu da hem ailenin hem de çocukların üzerinde depresyon belirtilerinin gözlemlenmesine neden olmaktadır. Göç edilen bölgede kabul edilmek, çevre ile iyi ilişkiler kurabilmek ve geçim sıkıntısı yaşamamak çocuğun okul başarısında, dili çok daha çabuk öğrenmesinde, kendini ifade edebilme becerisinde ve çocuğun uyum sağlamasında olumlu etkiler göstermesini sağlamaktadır (Er & Bayındır, 2015).

Savaş nedeni ile Türkiye'ye gelen Suriyeli vatandaşların Toplumsal Kabul ve Uyumuna yönelik gerçekleştirilen araştırmalarda Türkiye sınırları içerisinde geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli vatandaşların geleceğe yönelik beklentilerinin ve umut seviyelerinin genel anlamda yüksek olduğu, Türkiye'de olmaktan memnun oldukları, Türk halkına minnettar oldukları ve şartların iyileşmesi durumunda bile ülkelerine geri dönmeyi düşünmedikleri yönündedir. Türkiye'nin kendilerine vatandaşlık vermesi halinde kabul edecekleri, Türkiye içerisinde kendilerine iş imkanlarının verilmesi ve bu sayede gereksinimlerini kendilerinin karşılayabilmesini isteyen vatandaşlar, aynı zamanda çocuklarının da eğitim imkanlarının genişletilmesini talep etmektedir. Bu konu ile ilgili Türkiye içerisinde Geçici Koruma Altındaki Savaş Mağdurları olarak belirtilen, ülkelerine geri dönme konusunda ümidi kalmayan Suriyeli ergen gruplarının gelecek konusundaki beklenti düzeylerinin araştırılması, bu bireylerin yaşam hedeflerinin, ülkeye bağlılık seviyelerinin tespit edilmesi noktasında oldukça önemlidir.

2.3. Savaş Mağduru Suriyeli Ergenler ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

Çeşitli nedenlerle buldukları ülkelerden göç etmek zorunda kalan toplumlar tarih boyunca araştırmalara konu olmuştur. Özellikle göç etme nedenleri savaş olan sığınmacıların yaşadıkları psikolojik, sosyal, kültürel, ekonomik sorunlar psikolojik

araştırmalara ışık olacak nitelikler taşımaktadır. Yapılan literatür incelemelerinde 2011 senesi itibari ile Türkiye'ye sığınan Suriyeliler araştırmalarda yerini almıştır. Toplumsal uyum süreçleri, Türkiye'yi tercih etme sebepleri, kadınların yaşadıkları, çocukların yaşadıkları, yaşlıların yaşadıkları, ailelerini kaybedenlerin yaşadıkları ilgi odağı olmuş ve araştırmalar giderek artmıştır. Özellikle Suriyeli ergenlerin topluma kazandırılmasının önemini vurgulayan bir kesim için Suriyeli ergenlere yönelik araştırmalar çok daha dikkat çekmiştir.

2019 senesinde yapılan bir yüksek lisans bir doktora tezi Suriyeli ergenlerin karşılaştıkları sorunlara dikkat çekmiştir. Seher ÖZEN tarafından gerçekleştirilen "Türkiye'deki Suriyeli Ergenlerin Psikolojik Uyum Ve Kültürleşme Sürecinin Değerlendirilmesi: Altındağ Örneği, Ankara" isimli yüksek lisans tezi bir Psikoloji bölümü araştırmasıdır. Ergenlerin yaşadıkları uyum süreçlerine değinen araştırmada ergenlerin içerisinde bulunduğu sıkıntıları psikolojik olarak ele almış ve bu çocukların anlaşılmasında bir ayna görevi görmüştür. Yine 2019 senesinde Hatice EKİCİ (Ekici, 2019) tarafından gerçekleştirilen doktora tezi de bir Psikoloji bölümü araştırmasıdır. "Politik Şiddet Deneyimi Ve Ahlaki Temeller Kuramı: Politik Şiddete Maruz Kalan Suriyeli Ergenler İle Politik Şiddet Deneyimi Yaşamayan Türk Ergenlerin Ahlaki Temellerinin İncelenmesi" isimli araştırma hem Suriyeli ergenlerin yaşadıkları siyasi şiddete dikkat çekmiş ve bu araştırmasında Türkiye'de bulunan ergen bireyleri de araştırmaya dahil etmiştir. Normal ve savaş görmüş bir psikolojinin karşılaştırıldığı bu araştırma Suriyeli ergenlere yaklaşımda nelere dikkat edilmesi, hassasiyetin ve kabulün onlar için ne kadar önemli olduğunu vurgulayan bir araştırma özelliği taşımaktadır(Özen, 2019).

Literatür taramalarında konu ile ilgili birçok dergi içeriklerine de rastlanmıştır. Hemen hemen hepsinin psikolojik bir araştırmaya katkı sağladığını söylemek mümkündür. Savaş mağduriyetinin başlı başına en büyük etkisi ruhsal yönde olduğu için bu açıdan yaşanan göç durumu da bu etkiyi desteklemektedir. Bu çalışma ile de Suriyeli ergenlerin beklentileri göz önünde bulundurulmuş, gelecek için taşıdıkları umut ve umutsuzluklar Türkiye ele alınarak ortaya konmaya çalışılmıştır.

3. Ergenlerde Gelecek Beklentisi

Suriye’de meydana gelen iç karışıklıklar ve savaş ortamı her şeyin ötesinde hümanist bir yaklaşımı gerektirmektedir. Bu nedenle hem devlet hem de millet olarak Türkiye’ye yüklenen sorumluluk oldukça büyüktür (Hayran & Ataç, 2018). Umut kavramı, gelecek ile ilgili bir hedefin gerçekleştirilmesinde olumlu ihtimalin sıfırdan yüksek olması anlamına gelmektedir. İnsanların en belirgin özelliği, yaşadıkları kötü tecrübelerden kurtulmak, bu tecrübelerin getirdiği duygu ve düşüncelerden uzaklaşabilmek adına bir çıkış yolu olduğu ihtimaline olan inançtır. Umutsuzluk kavramı ise bu durumun tam tersidir. Gelecek ile ilgili belirlenen bir hedefin gerçekleşme ihtimalini sıfırdan daha düşük seviyede görmektir. Umutsuzluğa neden olan en önemli neden, gelecekte olması beklenen her durumun mevcut durumdan daha iyi olmayacağı inancını benimsemektir.

Umutlu olmak büyük bir savaşla karşı karşıya kalmış, belki sevdiklerini bu savaşlar dahilinde kaybetmiş, başka bir ülkede yaşamak zorunda kalmış kişiler için oldukça zordur. Özellikle Suriyeli vatandaşlar için umut oldukça anlamsız bir kavram haline gelmiştir. Fakat Türkiye’de Suriyeli vatandaşlara karşı izlenen politika onların gelecek beklentilerine bir ışık olmuştur. Özellikle Suriyeli vatandaşların içerisinde yer alan ergenlik çağındaki bireylerin geleceğe umutla bakmasının sağlanması hem onları hem de Türkiye’nin geleceğini pozitif yönde etkileyecektir. Bu kapsamda Suriyeli ergen vatandaşların geleceğe dair mevcut beklentilerinin ne şekilde olduğunu bilmek bu beklentileri şekillendirmek adına yarar sağlayacaktır. Bugün birçok mülteci ergenin en önemli gelecek kaygısı iş ve eğitim hayatı ile başlamaktadır. Bir mülteci vatandaşın kalıcı bir iş bulması hem de bunu başka bir ülkede gerçekleştirmeye çalışması oldukça zordur. Bunun yanında maddi özgürlüğü bulunmayan kişiler açısından evlilik akdinin gerçekleşmesi de imkansız gibi görülmektedir. Sağlık imkanlarından yararlanma, özgüven sahibi olma gibi birçok konu açısından umutsuzluk taşıyan ergenlerin gelecek ile ilgili beklentileri çalışmanın bu bölümünde başlıklar altında incelenmiştir.

3.1. İş ve Eğitim

Suriye’de de her ülkede olduğu gibi farklı eğitim biçimleri söz konusudur. Bugün birçok açıdan eğitimini tamamlamış, kendi ülkesi içerisinde geçerliliği olan meslekler ile çalışma hayatı olan kişiler Suriye sınırları içerisinde yaşanan savaş nedeni ile sahip oldukları her şeylerini bırakıp başka ülkelere sığınmışlardır. Bunlardan biri de Türkiye’dir. Bugün ülkemizde çocuk sahibi ailelerin çocuklarının aynı okul içerisinde sınıf değişimi bile gerçekleştiremediği gözlemlenmektedir. Çocukların alıştıkları sınıf öğretmenleri, okul arkadaşlarına bağlılıkları çeşitli sebeplerce aileler tarafından istenen sınıf veya okul değişikliğini gerçekleştirememelerini sağlamaktadır. Suriye’de yaşayan çocuklar için bu durumun psikolojik açıdan zorluklarını tahmin etmek zor değildir. Özellikle ergenlik çağındaki çocukların kendi benlikleri içerisinde yaşadıkları büyüme sancularına bir de savaş mağduriyeti eklenmiştir. Hepsinin iş ve eğitimden önce düşündüğü şüphesiz hayatta kalma mücadelesidir(Çoban, 2018).

Bugün Türkiye’ye sığınmış birçok Suriyeli ergene eğitim ve iş hayatına atılma konusunda kolaylıklar tanınmaktadır. Fakat tüm bunların sağlanmasından önce ergenlerin hayatları açısından sığındıkları ülkede düşündükleri en önemli şey iş ve eğitim hayatlarına nasıl devam edecekleridir. Eğitim açısından kişiler alışık oldukları bir düzeni terk etmek durumunda kalmıştır. Bir mahalle ötedeki okula değil kilometrelerce uzaklıktaki, kendisinin dışlandığını düşündüğü, bambaşka bir sisteme adapte olmak zorunda kalacaktır. Bu uyumu sağlayabilecek mi, okulda kabullenilecek mi, sahiplenilecek mi, arkadaşları olacak mı, ona kötü davranılacak mı gibi sorular ergenin kendi içerisinde yenmeye çalıştığı düşünceler arasındadır.

Öyle ki eğitim görme bir çocuğun her şeyden önce “çocuk” olarak en büyük hakkıdır. Bu hususta iyi bir eğitim görmek, anlaşılma, kabullenilmek ve diğerlerinden farklı karşılanmamak da Suriyeli ergenler açısından en büyük beklentilerden biridir. Bunun yanında aldığı eğitimin meyvelerini toplayabilmek de Suriyeli ergenler açısından en büyük beklentilerden biridir. Gelecekte güzel bir iş sahibi olmak diğer beklentilerinin karşılanmasında da en büyük anahtar görevi görmektedir. Devamlılığı olan bir iş sahibi olmak ergenler açısından eğitimden sonraki beklentidir. Bu beklentilerini karşılayabilen ergenler açısından gelecek çok daha umut verici bir hal alacaktır. İş sahibi olan kişi için maddi anlamda özgürlük de

beraberinde gelecektir. Maddi özgürlüğü elinde bulunduran kişi için evlilik düşüncesi bir hayal olmaktan çıkıp aile kurmaya çok daha ılımlı bakacaktır. Çünkü ailenin ihtiyacı olacak giderlerin karşılanması düzenli bir çalışma hayatı ile mümkün olacaktır (Erdoğan, 2015).

Göç süreci içerisinde her olaya tanıklık eden ve çoğunlukla söz hakkı olmayan çocuklar göçün etkilerini en fazla yaşayan grubu oluşturmaktadır. Bu süreçte çocuklar, özellikle eğitimde ve yeni okul hayatında problemler yaşayarak etkilenmektedir. Göç edilen ülkede yaşanan problemlerin başında genel olarak eğitim sistemi gelmektedir. Göç ile farklı bir ülkedeki okulda eğitim hayatına tekrar başlayan çocuk, eğitimcilerin ayrı ilgi ve zamanına ihtiyaç duymakta ve bu durum eğitim faaliyetlerinin aksamasına sebebiyet vermektedir. Öğrenci kalabalık sınıflar içerisinde kendini geri çekmekte, kendi yaşadığı psikolojik problemleri ya içe dönüklüğü ya da çok aşırı davranışları ile sınıf geneline de yansıtmaktadır. Bu durumun yapılan araştırmalarda eğitimcilerde tükenmişlik düzeyini artıran unsurlardan biri olduğu tespit edilmiştir(Han, 2010).

Göç edilen ülke nüfusunda da artış yaşanmaktadır. Çocuklarda da yaşanan bu nüfus artışı sınıfların kalabalıklaşmasına, fiziki alanların yetersiz kalmasına, ikili öğretim faaliyetlerinin ortaya çıkmasına, öğretmen eksikliğinin yaşanmasına neden olmaktadır. Kalabalık sınıflarda öğretmenlerin her bir öğrenciye ayırabileceği zaman kısıtlanmakta, oyun ve sosyal alanlar okullarda yetersiz kalmakta ve disiplin problemlerinde de artış gözlemlenmektedir. Öğrenci sayısındaki artış okul kültürünün oluşmasını ve benimsenmesini de zorlaştırmaktadır. Göç etmek zorunda kalan ailelerde ilk etapta veya süregelen bir şekilde yaşanan ekonomik yetersizlikler çocukların okul gereksinimlerinin karşılanamamasına neden olmaktadır. Sağlıksız bir yerde barınan, dengeli beslenemeyen çocukların eğitim devamlılığı ve eğitim sürecinde göstereceği başarı durumu da olumsuz etkilenmektedir(Ereş, 2015).

3.2. Evlilik ve Aile

Eğitim ve iş hayatı dışında ergenler tarafından evlilik ve aile hayatı da umutsuzca düşünülen kavramlar haline almıştır. Bugün birçok ergen Suriye’de yaşanan savaş

nedeni ile ailesini kaybetmiştir. Bu kişilerin aile kavramına normal bireyler gibi bakması çok daha zordur. Yaşanan savaşın psikolojik etkilerine bir de sevdiklerini kaybetme acısı eklenmiştir. Yapılan araştırmalarda ergenlerin birçoğunun aile sahibi olma konusunda tereddütlerinin olmasının en önemli nedeni mülteci olmalarının dışında sahip olacakları aileyi kaybetme korkusu olmuştur. Kurulacak yeni bir ailenin de ileride yaşanacak olumsuz olaylar ile kaybedilmesinden korkan ergenler, aile kurma, evlenme konularına sıcak bakmamaktadır.

Evlilik ve aile hayatının ergenler açısından sıkıntılı bir süreç olarak görülmesinin en önemli nedeni kendilerine olan güvenlerinde de yaşanan tahribattır. Günümüzde sağlıklı ilişkilerin özgüvenle doğru orantılı olduğu gözlemlenmiştir. Savaş mağduru olan ergenlerin özgüven eksikliği yaşaması çok normaldir. Hayatlarının düzene girmesi ile özgüven onarılacak ve ergenler hayatlarına çok daha umutlu bir şekilde devam edecektir (Kızmaz, 2018).

Eğitim ve iş aşamalarının tamamlanmasının diğer beklentilerin gerçekleşmesindeki önem bu nedenle vurgulanmıştır. Kişilerin evlilik ve aile birliği kurma yönünde umutsuzluğa kapılmasına özgüven eksikliğinin en önemli sebebi kişinin sığındığı ülkede dışlanması, eğitim imkanlarından yararlanamaması, meslek sahibi olmaları yolunda engellerin ortaya çıkması, toplum içerisinde kabullenilmemeleri en önemli sebeplerdir. Bu nedenle kişilerin eğitim ve iş hayatına atılmalarına izin verilmelidir. Türkiye bu açıdan sorumlulukların bilincinde olan bir ülkedir.

Aynı zamanda Suriyeli kadın bireylerin genellikle temizlik ve çocuk bakım sektöründe istihdam edilmesi evlilik hayatları hakkında beklentilerinin olmamasına neden olmaktadır. Yaşanan bazı taciz vakaları da kadınların evlilik ile ilgili hayallerine engel olmaktadır. Bu nedenle kişilerin var olan aile birliğinin korunması, evli olmayan kişiler için hayatlarını düzene sokma konusunda teşvik edici çalışmaların yapılması, taciz, sömürme, emek hırsızlığı gibi konuların önüne geçilmesi gerekmektedir(Erdoğan, 2015).

3.3. Din ve Toplum

Kültürlerin şekillenmesinde toplumların içerisinde buldukları durumlar belirleyici özellik taşımaktadır. Kültürlerin en önemli belirleyicilerinden biri toplumsal inançtır. Din bir toplum içerisinde hem kişisel hem de toplumsal olarak etkili bir faktördür. Mensup olunan dinin emirleri, yasakları, sorumlulukları toplumsal yapı içerisinde önemli değişimleri de beraberinde getirmiştir. Dinin bir topluma adapte olması onun kültürel değerleri ile mümkündür. Bu nedenle aynı inancıya sahip toplumların bile sahip oldukları farklı kültürel özellikleri sebebi ile dini yaşayış biçimleri de farklılık gösterebilmektedir (Özcan, 2019).

Hiçbir din ortaya çıktığı ilk çağ ile aynı şartlarda sürdürülmemiştir. Zamanla değişim gösteren sosyal ve kültürel yapı, dinlerde de farklı yansımaları getirmektedir.

Suriyeli göçmenler ile gerçekleştirilen birçok araştırmada Suriyeli sığınmacıların Türkiye'yi seçmesinde birçok neden ortaya çıkmıştır. Bunlardan en önemlisi Türkiye'deki kamp şartlarının çok daha iyi olması, Türkiye Cumhurbaşkanına güven duyulması, sınıra yakın olunması ve toplumsal özellikler bakımından Türkiye'nin çok daha kendilerine yakın hissedilmesi sebepleridir. Aynı zamanda Türkiye ve Suriye'nin tarihi geçmişi, ekonomik ilişkileri, barınma, beslenme gibi sorunlarının çözümü de etkili olan sebeplerdendir (Ekici, 2019).

Yeni bir yaşam alanı bulmak göçmenler açısından oldukça zor süreçlerden biridir. Sığınılan bölgede karşılaşılabilecek yeni topluma ve kültüre uyum, toplum tarafından kabullenme durumu mülteciler açısından çok önemlidir. Fakat sığınılan toplum ile kendi toplumu arasında ortak özelliklerin bulunması, tarihi ve kültürel benzerliklerin bulunması bu sürecin çok daha ılımlı olmasını sağlamaktadır. İslam dini bu açıdan iki ülke arasındaki en önemli benzerliktir. Tüm Müslümanların "kardeş" olarak nitelendirildiği ülkemizde bu nedenle Suriyelilerin benimsenmesi din kardeşliğinin de önemli bir eseri olmuştur. Suriyeli kişiler İslam dini kurallarına çok daha bağımlı hareket eden bireylerdir. Kadınların çok küçük yaşta tesettüre girmesi, namaz ibadetinin ertelenmemesi Suriyelilerin Türkiye'yi tercih etmesindeki en büyük nedenlerden biridir. Birçok Batı toplumunda tesettür hala kabullenilmemiş bir kılık kıyafet algısıdır. Suriyeli ergenlerde de en büyük beklentilerden biri bu zamana kadar ailesinden ve toplumundan gördüğü dini sorumlulukları yerine getirebilmesini sağlayacak bir düzenin olmasıdır. Türkiye bu açıdan beklentileri karşılayan ve dini

ibadetler konusunda hemen hemen aynı özellikleri gösteren bir toplum olmuştur (Çetin, 2016).

3.4. Sağlık ve Yaşam

Türkiye Cumhuriyeti varoluşundan bu yana jeopolitik konumu, tarihi ve misafirperver tutumu ile birçok ülkeye sığınmacı, göçmen ve mülteci ağına yaşamıştır. Özellikle savaş ortamından kaçarak Türkiye'ye sığınan ve her türlü temel ihtiyacın (barınma, beslenme, sağlık, eğitim vb.) giderilmesine ihtiyacı olan Suriyeli vatandaşlar için gelmeye başladıkları günden bu yana Türkiye büyük bir özveri ile çalışmalarını sürdürmüş ve sığınmacı bireylerin gereksinimlerinin giderilmesi konusunda çaba sarf etmiştir (Akpınar, 2017).

Sığınmacıların Türkiye içerisine girmesi sonrasında ülke içerisinde daha önce görülmemiş hastalıklar ortaya çıkmaya başlamıştır. Suriye'de yaygın olarak görülen kütanozlaşmış maniyazis, tifo, hepatit A hastalıklarının yanında savaş mağduru kişilerin göç esnasında maruz kaldıkları sağlıksız koşullar menenjit, bronşit, pnömoni, uyuz gibi hastalıklara yakalanma riskini de ülke genelinde artırmıştır. Suriye'de savaş çıktığı dönemde henüz bebek ve çocuk olan sığınmacıların savaş nedeni ile gerekli olan bakımları ve sağlık ihtiyaçları karşılanmadığı için çocuklarda suçiçeği, difteri, boğmaca, kabakulak, tetanoz gibi hastalıklarda artış tespit edilmiştir, Türkiye'de sığınmacı bireylere yönelik sağlık hizmeti veren birçok sivil toplum örgütü yer almaktadır Sınır Tanımayan Doktorlar, Halkların Köprüsü Derneği, Uluslararası Mavi Hilal İnsani Yardım ve Kalkınma Vakfı, International Medical Corps ve Yeryüzü Doktorları bu kuruluşlardan bazılarıdır. (Balcılar, 2016)

Suriyeli ergenlerin genel anlamda savaş mağduriyetleri sebebi ile hiçbir sağlık problemi olmasa bile psikolojik anlamda kötü izler taşımaktadır. Bunun yanında görülen sağlık problemleri de hayata tutunma çabasını zorlaştırmaktadır. Türkiye tedavileri bakımından Suriyeli vatandaşların sağlık hizmeti almasını kolaylaştırma adına birçok çalışma geliştirmiştir. Bugün bir Suriyeli vatandaş aldığı geçici kimlik ile çok rahat bir şekilde muayene olabilmekte ve gerekli tetkik ve tedavilerini ücretsiz bir şekilde yaptırabilmektedir. Bu Suriyeli ergenler açısından da oldukça

önemli bir konudur. Gelişen sağlıklı bir nesil hem kendisine hem de ona bu iyiliği gerçekleştiren Türkiye'ye olumlu dönüşler sağlayacaktır.

3.5. Özsaygı ve Kimlik Arayışı

Göç eden sığınmacıların çoğu savaşın getirdiği zor yaşam koşullarına ve psikolojik travmalara maruz kalmıştır. Bu durumun özellikle kimlik aidiyetinin şekillendiği ergenlik döneminde bulunan çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri oldukça fazladır. Zaman geçtikçe göç grupları uyum ve alışma sürecini tamamlamaktadır. Fakat bu süreç yorucu ve yıpratıcıdır. En çok sorun yaşanan nokta bu sürece maruz kalan ergenlerin kimlik tanımlamasıdır.

Ergenlik bireylerin tüm yaşam koşullarının sağlıklı olduğu durumlarda da sıkıntı yaratan bir süreçtir. Büyüme, benliğin oturması, kendini tanıma, anlaşılma, fark edilme isteği ergenlik çağındaki tüm gençler için en büyük beklentilerdir. Ergenlik çağındaki bireylerin özgüveni ve özsaygıyı inşa ettikleri bu dönem savaş mağduriyeti yaşamış çocuklarda çok daha yıpratıcı etkiler göstermektedir(Karataş & Baloğlu, 2018).

Henüz kimlik oluşum ve gelişim sürecinde olan Suriyeli gençlerin çoğu savaşın getirdiği yaşam koşulları sebebiyle eğitim alması gerekirken çalışmak zorunda kalmıştır. Bu nedenle çocukluk ile yetişkinlik, eğitim ile çalışma hayatı arasında karmaşa yaşamaktadır. Bu karmaşık durum onun zorunlu olarak yetişkin bir birey gibi hissetmesine neden olmuştur. Bu durumda kimlik karmaşasına yol açan en önemli nedenlerden biridir(Karaça, 2017).

Kimlik karmaşası gençlerde kendinden memnun olmama, ne yapmak istediğini bilmeme, uyum sağlayamama, kararsızlık gibi birçok bunalımı da beraberinde getirmektedir. Bu durumlar özgüven ve özsaygı eksikliğini de ortaya çıkarmaktadır. Özgüven eksikliği sosyalleşmenin ve topluma adapte olmanın en büyük engellerinden biridir.

Ergenler fark edilmek, anlaşılmak, ilgi görmek istemektedir. Buldukları dönem gereği beklentileri bu yönde olan Suriyeli ergenlerin toplum tarafından dışlanması,

aşğılanması, sosyal çevreye dahil edilmemesi, kişilere saygı duyulmaması bu dönemi çok daha travmatik bir hale getirmektedir. Beklentileri karşılanmayan ergenler, ileriki dönemlerde de hem iş hayatında hem aile hayatında çok büyük sorunlar yaşayacaktır.

3.6. Ergenlerde Gelecek Beklentisi ile İlgili Araştırmalar

Savaş mağduru ergenlerin gelecek beklentileri psikolojik yönden incelenmesi gereken bir konu olarak giderek önem kazanmıştır. Yaşadıkları olaylar, bu olayların travmatik sonuçları, neden olan sebepler, umutsuzluğa iten sebepler ve bu umutsuzlukların ortadan kaldırmasının önemi ergenlerin geleceklerinin şekillenmesi açısından çok önemlidir. Mardin örneği baz alınarak Suriyeli Ergenlerin Beklentilerine yönelik bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Türkiye'ye sığınan savaş mağduru ergenlerin gelecek beklentilerinin çok daha yüksek düzeyde olduğu bu araştırma ile ortaya konulmuştur (Apak, 2015).

4. Öznel İyi Oluş

Ergenlik, fiziksel ve duygusal değişikliklerinyoğun olarak yaşandığı bir dönemdir. Ergenler bu süreçte, çevrelerine uyumlarını zorlaştıran olumlu ve olumsuz stres kaynaklarıyla karşıkarşıyadırlar. Bu değişiklikler, ergenlerin gelişimlerine yardımcı olabilirken aynı zamanda uyum problemlerinin de ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Yaşamı mutlu bir şekildegeçirmek, genel olarak insanların önemli bir isteğidir. Psikoloji literatüründe, bireylerin mutlulukları, öznel iyi oluş kavramıyla ele alınmaktadır. Öznel iyi oluş, bireyin yaşamınıdeğerlendirmesi ve yaşamı hakkında yargı bildirmesi anlamına gelmektedir.

Öznel iyi oluş kavramıyla ilgili pek çok tanım yapılmış olmakla birlikte bu kavramı en sistematik çalışan ve en geçerli tanımı yapan Dienerolmuştur. Dieneröznel iyi oluşu, bireyin bilişsel ve duygusal olarak kendi yaşamınıdeğerlendirmesi yani bireyin yaşamının genelinden ya da belirli bir kısmından memnun olmasını, sahip olduğu olumlu ve olumsuz duygulara yönelikyaptığıbilişsel ve özneldeğerlendirmelerini içeren bir kavram olarak tanımlamıştır(Diener, 1984). Öznel

iyi oluş bireyin özsaygı, neşe, nefret, üzüntü, öfke, utanç, yaşam doyumu, başarma duygusu gibi yaşamındaki farklı boyutların değerlendirmelerini içerengeniş bir kavramdır. Bu işevuruk tanım sayesinde mutluluğun bilimsel zeminde araştırılması daha kolay hale gelmiştir.

Bireyin öznel iyi oluşa sahip olabilmesi için olumlu duyguları olumsuz duygulara göre fazla yaşaması ve kendi yaşamını ilişkin olarak yaptığı bilişsel ve duygusal değerlendirmelerinin olumlu olması gerekmektedir. (Satan Aydınay, 2014) Bireyin hayatında pozitif duygular ağırlıktaysa korku, kaygı, öfke, üzüntü, nefret ve suçluluk gibi negatif duygulardan olabildiğince sıyrılmışsa ve hayata dair pozitif bir perspektife sahipse bu mümkün olabilmektedir. (Öztürk, 2015) Olumlu duygulanım ve yaşam doyumuna ilişkin bilişsel değerlendirmeler çeşitli yaşam alanlarına ilişkin olabilmekte ve bunların toplamı genel yaşam doyumunu yansıtmaktadır (Satan Aydınay, 2014).

Öznel iyi oluş, bireyin kendini ve yaşamını nasıl değerlendirdiğiyle ilgilidir ve bu değerlendirmeler duyuşsal ve bilişsel içerikli olmaktadır. (Çivitçi, 2007) Bir başkadeyişle mutluluğun bireysel bir değer olduğu ve bireyin ne derece mutlu olduğuna sadece kendisinin karar verebileceğini kabul etmesi öznel iyi oluş kavramına karşılık gelmektedir. (Türkdoğan, 2010) Öznel iyi oluş bireyin kendi yaşamını ilişkin belli bir yargıya varmasına ve kendi değerlendirmelerine bağlı olduğu için her birey için farklı bir anlam ve değeri taşımaktadır (Diener, 1984).

Öznel iyi oluş; tek boyutlu bir yapı olmayıp yaşam doyumu pozitif duygulanım ve negatif duygulanım olarak üç bileşenden oluşmaktadır ve bu üç unsur birbiriyle ilişkili olmakla birlikte aynı zamanda birbirinden de bağımsızdır. (Diener, 1984) Olumlu duygulanım hoşça giden duygulardan oluşurken olumsuz duygulanım hoşça gitmeyen duygulardan oluşmaktadır. Olumlu duygulanımı mutluluk, neşe, heyecan, umut gibi olumlu duyguları, olumsuz duygulanım ise üzüntü, nefret, öfke, suçluluk gibi olumsuz duyguları içermektedir. Yaşam doyumu ise genel olarak kişinin yaşamıyla ilgili bilişsel değerlendirmelerini içermektedir yani bireyin çeşitli yaşam alanlarına (evlilik, iş, sağlık, başarı vb.) ilişkin değerlendirmelerini kapsamaktadır (Doğan, 2013). Bu üç bileşenden yola çıkarak kişinin öznel iyi oluş düzeyi belirlenebilmektedir.

4.1. Yaş

Ergenlerin kişilik gelişimi açısından öznel iyi oluş anlamlı bir gösterge olabilecek ve ergenin geleceğe ilişkin beklentileri ile ilişkili olabilecektir. Ergenlik olarak kabul edilen yaş 14-19 yaş aralığıdır. Her yaş grubunda öznel iyi oluş için belirleyici üç önemli faktör vardır. Bu faktörlerden en etkili olanı genetik yatkınlıktır. İkinci faktör kişilerin amaçlı davranışlarıdır. Üçüncü faktör ise bireyin demografik özelliklerini içermektedir. Yaş da bu demografik özelliklerden biridir. Yapılan araştırmalardan öznel iyi oluşu %10 olarak etkilediği tespit edilmiştir. Ergenler yaşları gereği gelecekle ilgili beklentileri yetişkin yaşamlarını belirler. Geleceklerini nasıl gördükleri ise kimlik ve benlik oluşumlarını şekillendirir. Olumlu beklentilerin artması; iyi olma hali, yüksek benlik saygısı ve baş etme yöntemlerinin kullanılması ile ilişkilidir. Gençlerin geleceğe ilişkin beklentileri ve bu beklentilerin gerçekleşmesine yönelik umutları hem onların ruh sağlığını ve yaşantılarından hoşnut olma düzeylerini etkileyebilmekte hem de toplumun değişim ve gelişim yönünü belirleyebilmektedir. Savaş mağduru ergenlerin öznel iyi oluşları bu anlamda değerlendirildiğinde öncelikli olarak ruh sağlıklarının düzeltilmesi, yaşamlarından hoşnutsuzluk derecelerinin artırılması gerekmektedir. Psikolojik açıdan savaş mağduru gençlerin gelecek ile ilgili beklentileri kaygı içerisindedir (Eryılmaz & Öğülmüş, 2010).

4.2. Cinsiyet

Öznel iyi oluşun belirlenmesinde cinsiyet kavramı da demografik özellikler içerisinde ele alınmaktadır. Cinsiyetin öznel iyi oluş belirleyicileri içerisinde etkisinin araştırmalar sonucu çok küçük oranda olduğu ve cinsiyet ile ergenlerin öznel iyi oluşları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirtilmiştir. Genel anlamda değerlendirilecek olursa, savaş mağduru olan ergenler içerisinde kadın bireylerin yapıları gereği daha hassas olmalarından kaynaklanan ruhsal problemlerin çok daha keskin olduğunu söylemek mümkün olabilir. Savaş mağduru ergen erkekler hayata atılmada kadınlara göre çok daha erken davranmaktadır. Özellikle savaşta babalarını kaybeden erkek ergenler, çalışmaya başlamakta ve ailenin bakımını üstlenmektedir. Bu açıdan üstlendiği rol ile gelecek ile ilgili beklentilerinin şekillenmesi de daha

farklı olmaktadır. Kadın ergenlerde ise durum daha farklı seyretmektedir. Kadın ergenlerin yapılan araştırmalarda çözümleri evlilikte buldukları gözlemlenmiştir. İçinde buldukları durumdan kurtulmak, birine sığınmakla mümkün olacaktır. Bu nedenle kadın ergenlerin gelecekte beklediği mutluluk ve güvende hissettiği bir aile olmaktadır. Bu nedenle kadın ve erkek ergenlerin öznel iyi oluşlarının belirleyicileri farklı beklentilerdir (Eryılmaz, 2009).

4.3. Eğitim

Öznel iyi oluş şüphesiz ki gelecekte umut dolu beklentilerin olması ile şekillenmektedir. Eğitim her çocuğun hakkı olmakla birlikte savaş mağduru ergenlerin de en temel haklarından biridir. Gençlerin geleceğe yönelik beklentileri içerisinde eğitimin barınması oldukça önemlidir. Gençlerin eğitim görmesi hem kendi öznel iyi oluşları hem de buldukları ülkenin gelişimi açısından büyük önem arz etmektedir. Eğitim ile savaş mağduru suriyeli gençlerin hayat içerisindeki beklentileri farklılaştırılabilir ve bakış açıları değiştirilebilir. Çok boyutlu düşünmeyi, çok yönlü olmayı öğrenen gençler, kimlik ve benliklerinin oluşumunu da şekillendirebilecek gücü kendilerinde bulabilir. Bağımsız düşünebilmekte, hayal edebilmekte, gelecekte beklentilerini ve hedeflerini belirleyebilmektedir(Karaça, 2017).

4.4. Gelir

Öznel iyi oluş genel anlamda kişinin ruhsal yönden kendini iyi hissetmesi, beklentilerinin karşılanması ile hissettiği mutluluk olarak tanımlansa da tüm bunların temelini ekonomik imkanlar çerçevesinde gerçekleştiği bir gerçektir. Kişinin satın alma gücünün olması ve kendini bir başkasına muhtaç hissetmemesi en önemli öznel iyi oluş faktörleri içerisinde yer almaktadır. Gelecekte beklenti ergenlerde genel anlamda kariyer, aile ve ilişkiler yönündedir. Özellikle savaş mağduru ergenlerin gelecek beklentileri içerisinde önemli yer tutan iş imkanları ergenlerin sürekli bir gelir elde edebileceği işinin olmasını istemesidir. Öznel iyi oluş; yaşamdan alınan doyum ve olumlu duygulanımdan olumsuz duygulanımın çıkarılması ile oluşan bir

kavramdır. Yaşamdan alınan doyumun yükselmesi, maddi imkanlar ile doğru orantılıdır (Çetin, 2016).

4.5. Öznel İyi Oluşla İlgili Araştırmalar

Yapılan literatür taramasında öznel iyi oluş konusunda daha çok yetişkinler üzerinde araştırmaların gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmaların incelenmesi sonucunda öznel iyi oluşun genetik yatkınlık, amaçlı etkinlikler ve demografik özellikler olmak üzere üç önemli değişken ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle demografik özelliklerin öznel iyi oluş düzeyinin %10'unu açıkladığı belirtilmektedir (Myers & Deiner, 1995).

Öznel açıdan iyi oluş düzeyi cinsiyet değişkeni ile oldukça ilişkilendirilmiştir. Çok sayıda araştırmada kadın veya erkek olmanın kişilerin öznel iyi oluş düzeylerini hangi oranda etkilediği konusu ele alınmıştır. Yapılan birçok çalışma sonucunda cinsiyetin kişilerin öznel iyi oluş düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Tüm bu çalışmaların yanında Türkiye sınırları içerisinde yaş ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilerin ele alındığı çalışmaların az olduğu gözlemlenmiştir (Baltes, 1987).

4.6. Suriyeli Ergenlerde Öznel İyi Oluş ve Gelecek Beklentisi ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

Suriyeli ergenlere yönelik yapılan araştırmaların genel anlamda yaşadıkları savaş sonrası travmatik durumlar ile ilgili olduğunu söylemek mümkündür. (Apak, 2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada Suriyelilerin gelecek açısından beklentileri incelenmiştir. 2019 senesinde Oktay Tatlıcıoğlu (Tatlıcıoğlu, 2019) tarafından Altındağ örneği altında Suriyeli çocukların iyi olma halleri hakkında bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Canan Erdem tarafından 2017 senesinde Malatya örneği altında Türkiye'ye göç eden Suriyeli gençlerin gelecek beklentileri incelenmiştir (Yılmaz, 2020).

5. Manevi İyi Oluş

Manevi iyi oluş, insanın kendisiyle, çevreyle ve Tanrı'yla ilişkisini irdeleyen, hayata ve dine dair konuları içeren bir kavramdır. Manevi iyi oluşun iki boyutu vardır. Birincisi, bireyin benlik ve dış dünyayla irtibatını kapsayan varoluşsal boyuttur. Diğeri ise, insanın Tanrı'yla ilişkisini ifade eden dinsel boyuttur. Burada esas olan ise, insanların Tanrı'yla ve yaşamla ilişkisinden edindiği doyum, tatmindir(Moberg, 1984).

Manevi iyi oluş kavramı, genel olarak ruh sağlığı çerçevesinde incelenmiştir. Öyle ki insanın ruhen sağlıklı olmasının manen de iyi olmasına katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Ruh sağlığıyla ilgili olarak birçok kriter sunulmuştur. Bunagöre “olumlu özelliklere sahip olunması, olumsuz özelliklerden uzak durulması” ruhen sağlıklı olmanın yanı sıra iyilik halinin de göstergesi olarak kabul edilmiştir(Gürsu, 2015).

Manevi iyi oluş hali savaş görmüş ergenler açısından değerlendirildiğinde, yaşadıkları güçlüklerle, karşılaştıkları tüm zorluklara karşı dirayet göstermelerine, sabretmelerine ve kendi iç benliklerine dönüp olaylar karşısında çok daha soğukkanlı olmalarına yönelik bir savunma mekanizması geliştirmektedir. Manevi açıdan kendini iyi hisseden kişilerde olduğu gibi ergenlerde de tutunacak bir “Yaratıcı” oldukça önemlidir

5.1. Maneviyat

Maneviyat en genel tanımıyla gözle görülebilen somut varlıkların ötesinde esas aşkın görülmeyen kutsal bir gerçeklikte saklı olduğu inancını ifade etmektedir. Maneviyat kavramı yalnızca ibadet ve inanç üzerinden değil bireyin bir bütün içerisinde yalnızca bir parçayı temsil ettiğini belirten ve insan davranışlarını etkileyen bir hissiyatı belirtmektedir. Maneviyatın özellikle psikoloji alanında, kişinin anlam arayışının bir uzantısı olarak değerlendirilmektedir. Psikolojide maneviyatın

geleceğe dair ümit verdiği, bireyin kendini çok daha iyi hissetmesini sağladığı ve meydana getirdiği olumlu hislerin olumlu duygular ile insana etki ettiği ifade edilmektedir. Yaşam içerisinde karşılaşılan özellikle zor ve travmatik olaylarla kişiler maneviyat ile başa çıkabilmektedir. Bireyin maneviyat sayesinde kendi inancına göre kutsal gördüğü varlık ile bir ilişki kurabildiğini bilmesi, kendini yalnız hissetmemesini sağlamakta, ona güven vermekte ve hayatın daha huzurlu bir şekilde sürdürülebilmesini sağlamaktadır (Ayten, 2010).

Ergenlerde maneviyat duygusunun oluşması buldukları ailenin tutumu ile ilişkilidir. Fakat ergen kimselerin bu dönemde manevi duygulara çok fazla önem vermedikleri, hayattaki arayışlarının çok daha farklı olduğu tespit edilmektedir. (Gürsu, 2015) Fakat Suriyeli ergenler göz önünde bulundurulduğunda aile ve toplumsal yapıları düşünüldüğünde manevi duyguların onlara çok daha küçük yaşta aşılandığı bir gerçektir. Fakat bu maneviyatın dini boyutu ile ilgili olduğunu söylemek doğru olacaktır. Suriye’de çocuklar çok daha küçük yaşta ibadetleri yerine getirmeye başlamakta, kılık-kıyafetlerini dine çok daha uygun şekilde belirlemektedir. Dinin bir yaşayışa dönüşmesi, Suriyeli çocuklarda toplumlarından gördükleri bir alışkanlıktan kaynaklandığı mı yoksa manevi duyguların ön planda olmasından kaynaklandığı mı söylemek daha doğru olur?

5.2. Din ve Maneviyat Ayrımı

Maneviyat, kavramsal anlamda bireysel anlam arayışı, kendini aşma ve kutsal alanla doğrudan iletişime geçme çabalarını ifade eder. Maneviyatta; duygusal ve bireysel tecrübe önceliklidir ve sürekli bir değişkenlik arz edebilir. Ancak Dindarlık, dini ilkelerin özüne riayet etmeyi ifade eder. Yani daha çok inanç temelli ve durağan bir yapıyı arz eder. Dindarlığın doktrinlere bağlı olarak yaşanması, ifrat ve tefrit durumlarının önüne geçer. Dindarlık, insanları –dinin özelliğinden kaynaklı olarak- özgürleştirirken; Maneviyat, insanları nüfuzu altına alır yani köleleştirir. Dindarlık, sağlam bir din anlayışının ürünü olabilirken; Maneviyat ise içerisinde dini bazı unsurları içerse de bireysel manevi formların tezahürüdür. Ve bazen uysal görünse de çoğu zaman tehlikelidir. Manevi Yaşam bireye özgüdür ve biriktir. Kişi kendine özgü bilinçaltı ve bilinç üstü uğraşısıyla farkında olarak ya da olmayarak,

zamanlakendi manevi yaşamının hizaya sokar. Din bireye özgü olmaktan çıkıp, bir grubu, bir cemaati odak noktası aldığıında, kişinin manevi yaşamının altyapısı olamaz. Bu ancak sosyal nizamın alt yapısını oluşturur(Kimter, 2013).

Manevi yaşamın ne olduğunu kavramak için soyut felsefi tartışmaların içinde olmaya gerek yoktur, Başkalarının tefsir ve beyanlarını okumak yerine maneviyatı yaşamak iç dünyada hissetmek gerekir.Yaşamadıkça bu özü bilmek imkanı yoktur. Din, belirli kurallar, ilkeler ve bu ilkelerin yaşama nasıl uyarlandığı üzerine inşa edilmişse de manevi yaşamın temeli olamaz. Din bu yapılaşmış haliyle yaşantısalolmamakla birlikte kuralcıdır. Bireyin kendisine ait iç dünyasına anlamlı kılmaz ve böyle bir dünyayı tanımaz.

Manevi Yaşam kişiyi ve yaşantısını yargılamaz. İlişkilendirirken olanı olduğu gibi kabul eder. Herhangi bir olay, sonucunda yargılama, dışlama getiriyorsa o düşünce, tutum veya duygu yaşamın yani gerçek özün bir parçası değildir. Manevi yaşam cennet ve cehennem gibi yargılayıcı kavramları değil, aşk ve sevgi gibi birleştirici ister istemez yargılayıcıdır. Kendisinin istediği gibi davranamayanları cezalandıracak, istediği yönde davrananları ise ödüllendirecek bir yargı düzenini kaçınılmaz şekilde oluşturur(Schumaker, 1992).

5.3. Manevi İyi Oluş ile İlgili Araştırmalar

Manevi iyi oluşun genel anlamda literatür incelendiğinde dindarlık ile birlikte ele alındığı gözlemlenmiştir. Manevi iyi oluş ile hayattan tat alma arasındaki bağlantıyı inceleyen çalışmaların da varlığını söylemek mümkündür. (Ay & Gürsu, 2018) Genel anlamda psikolojik açıdan ele alınan konuda manevi iyi oluşun yaş ile alakası da ortaya konmaya çalışılmıştır (Gügen, 2019).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma yönteminden bahsedilmektedir. Araştırmada kullanılan model, araştırmanın evreni, araştırma örnekleme, veri toplama araçları, araştırmada kullanılan ölçek ve veri çözümleme teknikleriyle ilgili ayrıntılı bilgilere bu bölümde yer verilecektir (Karasar, 2015).

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modeli kullanılmıştır.. Savaş görmüş ergenlerin gelecek beklentisi ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkide manevi iyi oluşun rolü arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve bu değişkenler arasındaki ilişkilerin ele alınması amaçlanmıştır. Araştırmada genel tarama modeli kullanılmış olup bir evreni temsil etmesi amacıyla seçilmiş bir örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir (Karasar, 2015).

3.2. Çalışma Grubu

Suriyeli ergenlerin gelecek beklentisi ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkide manevi iyi oluşun rolünü incelemeyi hedefleyen araştırmada amaca ulaşmayı sağlamak için 2019-2020 yılı içinde İstanbul ilinde farklı ilçelerde yaşayan 13-18 yaş aralığında 300 Suriyeli ergen örnekleme seçilmiştir. Örneklem seçiminde basit tesadüfi örneklemeden yararlanılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak seçilen 300 örnekleme uygulanan bir anket oluşturulmuştur. Anket içerisinde Ek-1, Ek-2 ve Ek-3'te yer alan "Kişisel Bilgi Formu, Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği yer almaktadır. Ölçekler, uygun örnekleme yöntemiyle belirlenen

katılımcılara araştırmacı ve araştırmanın yardımcıları tarafından uygulanmıştır. Ölçekler İstanbul'da yaşayan Suriyeli ergenlere uygulanmıştır. Ölçekler uygulanmadan önce katılımcılara araştırmanın amacı ve ölçeğın nasıl uygulanacağı hakkında bilgiler verilmiştir. Ölçeklerin uygulanmasında gönüllülük ilkesi esas alınmıştır. Toplamda 400'ü bulan veri sayısı, geçersiz sayılan verilerden dolayı (eksik işaretleme, yarım bırakma, soruları anlayamama... vb.) 300'e düşmüştür. Uygulamalar yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür.

3.3.1.Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, doğum sırası, anne-baba eğitim durumu, Türkiye'deki mevcut durumlarından memnuiyetleri, Suriye'de yaşanan savaştan etkilenme düzeyleri ve sosyoekonomik durumu hakkındaki bilgileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

3.3.2.Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği

Araştırmada kullanılan üçüncü ölçek ise katılımcıların yetişkin olduğunda diye başlayan ve geleceğe dair var olan beklenti ve hedeflerini ölçmek amacıyla kullanılmıştır. 34 Bu ölçek McWhirter ve McWhirter (2008) tarafından öğrencilerin gelecek beklentileri düzeylerine ilişkin verilerin toplanması amacıyla tarafından geliştirilmiştir. Orijinal adı FESA (FutureExpectationsScaleforAdolescents) olan ölçeğın Türkçe uyarlamasını Tuncer (2011) yapmıştır. Ölçekte 25 madde vardır ve en düşük puan 1, en yüksek puan 7 şeklindedir. 1'den 7'ye kadar olan maddelerde; 1 seçeneği 'Kesinlikle İnanmıyorum', 4 seçeneği 'Ne inanıyorum ne inanmıyorum' ve 7 seçeneği de 'Kesinlikle İnanıyorum.' Olarak derecelendirilmiştir. Öz değer 1 alınan faktör analizi sonucunda ölçekteki faktör sayısı, İş ve Eğitim, Evlilik ve Aile, Din ve Toplum ve Sağlık ve Yaşam olmak üzere dört olarak bulunmuştur. EGBÖ ölçeği açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonuçları ölçeğın dört faktörlü yapısının uygun olduğunu ortaya koymuştur. Ölçeğın birinci faktörü 11 maddeden, ikinci faktörü 7 maddeden, üçüncü faktörü 3 maddeden ve dördüncü faktörü 4 maddeden oluşmaktadır. Bu dört faktörlü yapının Cronbach Alfa katsayısı 0,925 bulunmuştur (Tuncer, 2011).

3.3.3. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği

Eryılmaz (2009) tarafından geliştirilmiş olup dörtlü likert tipinde 15 maddeden oluşmaktadır. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği; yaşam doyumu, aile ilişkilerinde doyum, önemli kişilerle ilişkilerde doyum ve olumlu duygular olmak üzere dört alt faktörden oluşmakta ve “Kesinlikle katılmıyorum (1 puan)”, “Katılmıyorum (2 puan)”, “Katılıyorum (3 puan)” ve “Tamamen Katılıyorum (4 puan)” şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçekten elde edilebilecek en düşük puan 15, en yüksek puan 60’dır. Ölçek puanının yüksek olması ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanmaktadır.

3.3.4. Spiritüel İyi Oluş Ölçeği

Ekşi ve Kardaş (2017) tarafından geliştirilen ölçeğin maddeleri literatür, benzer ölçekler ve ilgili kişilere yazdırılmış kompozisyonlardan elde edilmiştir ve 17 uzmanın görüşü alınarak maddeleştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışmaları 865 yetişkin üzerinde yapılmıştır. 49 maddeden oluşan çalışma yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda 29 maddeye indirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizine göre aşkınlık, doğayla uyum ve anomi isimli 3 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu yapılan analizlerde ortaya konmuştur. Aşkınlık alt boyutunun Cronbach Alpha değeri .953, Doğayla Uyum alt boyutunun Cronbach Alpha değeri .864, Anomi alt boyutunun Cronbach Alpha değeri .853’ tür. Toplam Cronbach Alpha değeri ise .886 olarak bulunmuştur. Ölçek formu; bana hiç uygun değil (1), bana uygun değil (2), bana biraz uygun (3), bana oldukça uygun (4), bana tamamen uygun (5) şeklinde puanlanarak yetişkinlerin spiritüel iyi olma hallerini ortaya koymaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde saha araştırmasının sonucunda elde edilen bulguların analizine yer verilecektir. Öncelikle araştırmada yer alan katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin veriler analiz edilecek, ardından da araştırmanın temel sorusu olan konularla ilgili veriler üzerinde durulacaktır. Demografik bilgiler analiz edilirken Kruskal Wallis-H Testikullunulmuştur, Bu test, normal dağılım göstermeyen gruplarda üç veya daha fazla sayıda grubun ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığını test amacıyla kullanılan bir tekniktir. One-WayANOVA'nınnon-parametrik karşılığıdır (Karasar, 2015).

Tablo 1 Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş Grubu		
13-14 Yaş	87	%29
15-16 Yaş	99	%33
17-18 Yaş	114	%38
Toplam	300	%100
Cinsiyet		
Kadın	150	%50
Erkek	150	%50
Toplam	300	%100
Ailede Kaçını Çocuk		
İlk	98	%33
İkinci	88	%29
Üçüncü	60	%20
Dördüncü ve Üzeri	54	%18
Toplam	300	%100
Babanın Arapça veya Türkçe Eğitim Durumu		

Okur-Yazar	67	%22
Değil		
Okur-Yazar	123	%41
İlkokul	47	%16
Mezunu		
Orta Okul	33	%11
Mezunu		
Lise Mezunu	22	%7
Üniversite ve	8	%3
Üzeri		
Toplam	300	%100
Annenin		
Arapça veya		
Türkçe		
Eğitim		
Durumu		
Okur-Yazar	112	%37
Değil		
Okur-Yazar	90	%30
İlkokul	42	%14
Mezunu		
Orta Okul	25	%8
Mezunu		
Lise Mezunu	28	%9
Üniversite ve	3	%1
Üzeri		
Toplam	300	%100
Anne-Baba		
Medeni		
Durumu		
Birlikte	169	%56
Ayrı	17	%6
Vefat Etmiş	114*	%38
Toplam	300	%100
Anne	66	%58
Baba	48	%42
Toplam	114	%100
Türkiye’de		
Yaşama Yılı		
1-3	89	%30
3-6	114	%38
6 ve daha	97	%32
fazla		
Toplam	300	%100
Türkiye’de		
Yaşamaktan		
Memnun		
Olma		
Durumu		

Evet	132	%44
Bazen	100	%33
Hayır	68	%23
Toplam	300	%100
Şartlar İyileştiğinde Geri Dönme İsteği		
Evet	116	%39
Belki	102	%34
Hayır	82	%27
Toplam	300	%100
Suriye'deki Savaştan Ruhsal Etkilenme Düzeyi		
Etkilenmedim	67	%22
Az	65	%21
Orta	78	%27
Yüksek	90	%30
Toplam	300	%100
Suriye'deki Savaştan Fiziksel Etkilenme Düzeyi		
Etkilenmedim	132	%44
Az	68	%23
Orta	55	%18
Yüksek	45	%15
Toplam	300	%100
Suriye'de Savaş Ortamına Maruz Kalma Süresi		
1-3 Yıl	150	%50
3-6 Yıl	98	%33
6 Yıldan Daha Fazla	52	%17
Toplam	300	%100

Tablo-1'de katılımcıların demografik özellikleri ve Suriye'de savaş ortamından etkilenme düzeyleri ele alınmıştır. Tabloda yer alan verilere göre katılımcıların %29'unun 13-14 yaş, %33'ünün 15-16 yaş ve %38'inin 17-18 ya aralığında olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların %50'sini erkek %50'sini kadınlar oluşturmaktadır.

Katılımcılardan %33'ü ailenin ilk çocuğu, %29'u ikinci, %20'si üçüncü, %18'i dördüncü ve daha fazlası olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların babalarının Türkçe veya Arapça eğitim seviyesinin değerlendirildiği sorularda ise %22'sinin okur yazar olmadığı, %41'inin okur yazar olduğu, %16'sının ilkokul mezunu olduğu, %11'inin ortaokul mezunu olduğu, %7'sinin lise ve %3'ünün üniversite ve üzeri okullardan mezun olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların annelerinin Türkçe veya Arapça eğitim seviyesinin değerlendirildiği sorularda ise %37'sinin okur yazar olmadığı, %30'unun okur yazar olduğu, %14'ünün ilkokul mezunu olduğu, %8'inin ortaokul mezunu olduğu, %9'unun lise ve %1'inin üniversite ve üzeri okullardan mezun olduğu gözlemlenmiştir.

Katılımcıların anne-baba medeni durumları değerlendirildiğinde ise, %56'sının anne ve babasının birlikte olduğu, %6'sının ayrı olduğu, %38'inin ise anne veya babasından birinin vefat ettiği görülmektedir. Vefat eden ebeveynlerin %58'ini anne, %42'sini ise babalar oluşturmuştur.

Katılımcıların verdikleri cevaplara istinaden %30'unun 1-3 senedir Türkiye'de yaşadığı, %38'inin 3-6 yıldır Türkiye'de yaşadığı ve %32'sinin 6 seneden daha fazla zamandır Türkiye'de yaşadığı gözlemlenmiştir. Katılımcıların %44'ü Türkiye'de yaşamaktan memnunken %23'ü bu durumdan memnun değildir. %33'ünün ise bazı zamanlarda Türkiye'de yaşamaktan memnun olmadığı gözlemlenmiştir. Katılımcıların %39'u şartlar olgunlaştığında Suriye'ye geri dönmek istemekte, %27'si ise istememektedir. %34'ü ise belki cevabını vermiştir.

Katılımcıların verdikleri cevaplara istinaden Suriye'deki savaştan ruhsal olarak etkilenme düzeyi açısından katılımcıların %22'si etkilenmediğini, %21'i az etkilendiğini, %27'si orta düzeyde etkilendiğini, %30'u yüksek oranda ise etkilendiğini belirtmiştir. Suriye'deki savaştan fiziksel olarak etkilenme düzeyleri ele alındığında ise katılımcıların %44'ünün etkilenmediği, %23'ünün az etkilendiği, %18'inin orta seviyede, %15'inin ise yüksek seviyede etkilendiği gözlemlenmiştir. Katılımcıların Suriye'deki savaş ortamına maruz kalma süreleri ele alındığında ise %50'inin 1-3 yıl boyunca maruz kaldığı, %33'ünün 3-6 yıl maruz kaldığı ve %17'sinin 6 yıldan daha fazla maruz kaldığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 2 Ergenlerin Yaşlarına Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	Yaş Grubu	n	\bar{x}	s	P
İş ve Eğitim	14-15	87	62,32	17,21	0,001*
	16-17	99	56,44	15,67	
	17-18	114	47,13	16,25	
Evlilik ve Aile	14-15	87	23,55	24,38	0,002*
	16-17	99	45,12	20,17	
	17-18	114	43,36	21,36	
Din ve Toplum	14-15	87	78,11	16,09	0,762
	16-17	99	66,33	11,25	
	17-18	114	58,23	13,42	
Sağlık ve Yaşam	14-15	87	61,38	14,51	0,461
	16-17	99	58,69	19,02	
	17-18	114	72,84	19,01	
Ergen İyi Oluş Ölçeği	14-15	87	78,21	80,31	0,815
	16-17	99	56,34	76,23	
	17-18	114	43,21	77,33	
Spiritüel İyi Oluş Ölçeği	14-15	87	56,62	67,21	0,390
	16-17	99	72,33	72,54	
	17-18	114	55,48	73,65	

* $p < 0,05$

Araştırma kapsamına alınan ergenlerin yaşlarına göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin puanlar Kruskal-Wallis testi ile analiz edilmiştir. Tablo-2’de yer alan verilere göre araştırmaya katılan ergen bireylerin yaşlarına göre “Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği” puanları ele alınmış ve ölçeği alt boyutlarından olan “İş ve Eğitim” ve “Evlilik ve Aile” boyutlarında elde edilen puanlar arasında anlamlı bir

farklılık olduğu tespit edilmiştir. ($p<0,05$). Diğer alt boyutlarda ise anlamlı bir farkın olmadığı gözlemlenmiştir. ($p>0,05$).

Ergenlerin yaşlarına göre yapılan değerlendirmede Ergen İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. ($p>0,05$). Aynı zamanda katılımcıların yaşlarına göre Spiritüel İyi Oluş Ölçeği arasında da anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. ($p>0,05$)

Tablo 3 Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	Cinsiyet	n	\bar{x}	s	P
İş ve Eğitim	Kadın	50	72,14	12,34	0,521
	Erkek	50	36,47	10,47	
Evlilik ve Aile	Kadın	50	63,21	14,16	0,325
	Erkek	50	48,12	09,47	
Din ve Toplum	Kadın	50	71,01	13,29	0,322
	Erkek	50	68,28	12,44	
Sağlık ve Yaşam	Kadın	50	65,42	11,31	0,461
	Erkek	50	66,49	13,22	
Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği	Kadın	50	56,12	10,23	0,135
	Erkek	50	55,42	12,32	
Ergen İyi Oluş Ölçeği	Kadın	50	31,76	16,48	0,233
	Erkek	50	30,22	16,21	
Spiritüel İyi Oluş Ölçeği	Kadın	50	29,32	14,20	0,004*
	Erkek	50	32,54	09,,80	

* $p<0,05$

Tablo-3'te katılımcıların cinsiyetlerine göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin puanlar Kruskal-Wallis testi ile analiz edilmiştir. Tablo-3'ye yer alan verilere göre araştırmaya katılan ergen bireylerin cinsiyetlerine göre "Ergen Gelecek Beklenti

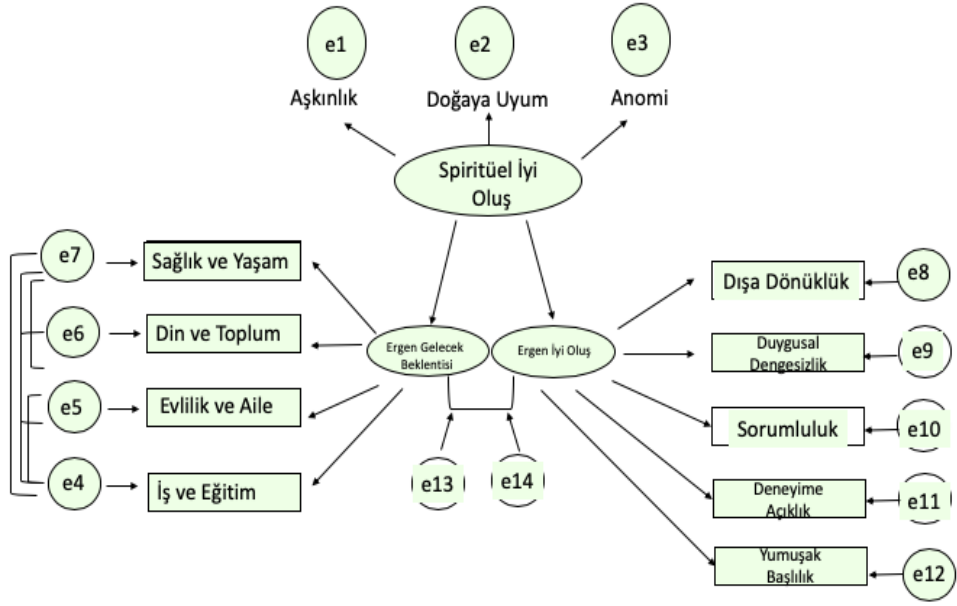
Ölçeği” ve alt boyutları arasında anlamlı bir farkın olmadığı gözlemlenmiştir. ($p>0,05$). Ergenlerin cinsiyetlerine göre yapılan değerlendirmede Ergen İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. ($p>0,05$). Aynı zamanda katılımcıların cinsiyetlerine göre Spiritüel İyi Oluş Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p<0,05$)

Tablo 4 Ergenlerin Ailedeki Çocuk Sıralamasına Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	Ailedeki Çocuk Sıralaması	n	\bar{x}	s	P
İş ve Eğitim	İlk	98	52,42	12,67	0,234
	İkinci	88	45,65	13,44	
	Üçüncü	60	52,74	11,07	
	Dördüncü ve Üzeri	54	37,63	09,25	
Evlilik ve Aile	İlk	98	42,65	20,21	0,342
	İkinci	88	35,62	19,17	
	Üçüncü	60	33,14	22,37	
	Dördüncü ve Üzeri	54	55,61	21,30	
Din ve Toplum	İlk	98	68,34	17,08	0,435
	İkinci	88	45,67	18,23	
	Üçüncü	60	67,43	10,34	
	Dördüncü ve Üzeri	54	55,54	13,55	
Sağlık ve Yaşam	İlk	98	52,48	13,32	0,612
	İkinci	88	55,26	14,21	
	Üçüncü	60	57,69	18,46	
	Dördüncü ve Üzeri	54	62,41	19,21	
Ergen Gelecek Beklenti	İlk	98	51,02	12,21	0,132
	İkinci	88	43,21	13,13	
	Üçüncü	60	44,22	10,82	

Ölçeği	Dördüncü ve Üzeri	54	32,12	12,42	
	İlk	98	78,12	75,34	
Ergen İyi Oluş Ölçeği	İkinci	88	32,45	46,13	0,456
	Üçüncü	60	55,42	67,16	
	Dördüncü ve Üzeri	54	47,29	60,19	
	İlk	98	75,50	74,50	
Spiritüel İyi Oluş Ölçeği	İkinci	88	74,96	48,43	0,291
	Üçüncü	60	78,79	41,38	
	Dördüncü ve Üzeri	54	77,00	53,20	

Tablo-4'te katılımcıların ailedeki çocuk sıralamalarına göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin puanlar Kruskal-Wallis testi ile analiz edilmiştir. Tablo-4'te yer alan verilere göre araştırmaya katılan ergen bireylerin ailedeki çocuk sıralamaları ile "Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği" ve alt boyutları arasında anlamlı bir farkın olmadığı gözlemlenmiştir. ($p>0,05$). Ergenlerin ailedeki çocuk sıralamalarına göre yapılan değerlendirmede Ergen İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. ($p>0,05$). Aynı zamanda katılımcıların ailedeki çocuk sıralamalarına göre Spiritüel İyi Oluş Ölçeği arasında da anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. ($p>0,05$)

Şekil 1 Modele İlişkin Yol Analizi

Tablo 5 Savaş Görmüş Ergenlerin Spiritüel İyi Oluş Düzeylerinin Ergen Gelecek Beklentisi ve Ergen Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Model Analizi

Yordayıcı Değişken	Bağımlı Değişken	Toplam Etki	Doğrudan Etki (β)	Dolaylı Etki	Standart Hata	Kritik Değer
Spiritüel İyi Oluş	Ergen Gelecek Beklentisi	0.35	0.35	0	0.43	3.56*
Spiritüel İyi Oluş	Ergen Öznel İyi Oluş	0.27	0.27	0	0.33	5.43*
Ergen Gelecek Beklentisi	Ergen Öznel İyi Oluş	0.23	0.23	0	0.17	4.17*

Toplam etki = Doğrudan etki + Dolaylı etki, * $p < 0.05$.

Tablo-6 incelendiğinde, ergen gelecek beklentisini etkileyen en önemli bağımsız değişkenin ($t=4.17, p<0.01$) ergen öznel iyi oluş değişkeninin olduğu gözlemlenmiştir. Bu faktöre ilişkin bağlantı katsayı değeri $\beta=0.25$ olarak tespit edilmiştir. Savaş görmüş ergenlerin gelecek beklenti düzeyleri ile öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki

ilişki yordayıcı yönden ele alındığında pozitif yönlü doğrusal bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür. Savaş görmüş ergenlerin gelecek beklenti düzeylerinin artması ile öznel iyi oluş düzeylerinin artması arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur.

Model incelendiğinde ergen gelecek beklentisini etkileyen diğer önemli değişkenin ($t=3.56, p<0.01$) spiritüel iyi oluş olduğu gözlemlenmiştir. Bu faktöre ilişkin bağlantı katsayı değeri $\beta=0.35$ olarak tespit edilmiştir. Savaş görmüş ergenlerin spiritüel iyi oluş düzeylerinin artış göstermesi gelecek beklenti düzeylerinin de artışı sağlamaktadır.

Test edilen modelde ergen öznel iyi oluş düzeyini etkileyen en önemli bağımlı değişkenin ($t=5.43, p<0.01$) ile spiritüel iyi oluş değişkeni olduğu gözlemlenmiştir. Bu faktöre ilişkin bağlantı katsayı değeri $\beta=0.27$ olarak tespit edilmiştir. Savaş görmüş ergenlerin spiritüel iyi oluş düzeyleri ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında yordayıcı ilişkiler ele alındığında savaş görmüş ergenlerin spiritüel iyi oluş düzeylerinin artması ile öznel iyi oluş düzeylerinin de artacağı ortaya çıkmıştır.

Tablo 6 Babanın Eğitim Durumuna Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Babanın Eğitim Durumu		n	\bar{x}	s	P
İş ve Eğitim	Okur-Yazar Değil	67	44,53	10,13	0,415
	Okur-Yazar İlkokul Mezunu	123	53,47	11,67	
	Orta Okul Mezunu	47	55,67	12,31	
	Lise Mezunu	33	45,33	14,01	
	Üniversite ve Üzeri	22	46,24	11,82	
	8	51,17	10,34		
Evlilik ve Aile	Okur-Yazar Değil	67	50,63	13,46	0,828
	Okur-Yazar	123	45,78	12,78	

	İlkokul Mezunu	47	52,35	11,45	
	Orta Okul Mezunu	33	42,09	18,74	
	Lise Mezunu	22	47,16	17,03	
	Üniversite ve Üzeri	8	56,09	14,02	
	Okur-Yazar Değil	67	46,30	17,02	
	Okur-Yazar	123	47,13	13,67	
Din ve Toplum	İlkokul Mezunu	47	44,08	16,02	0,654
	Orta Okul Mezunu	33	45,03	11,45	
	Lise Mezunu	22	50,87	12,67	
	Üniversite ve Üzeri	8	39,87	13,23	
	Okur-Yazar Değil	67	43,21	14,14	
	Okur-Yazar	123	48,43	15,32	
Sağlık ve Yaşam	İlkokul Mezunu	47	44,08	14,21	0,451
	Orta Okul Mezunu	33	41,37	18,71	
	Lise Mezunu	22	48,28	12,45	
	Üniversite ve Üzeri	8	42,39	11,75	
	Okur-Yazar Değil	67	42,18	46,01	
	Okur-Yazar	123	44,12	50,87	
Ergen İyi Oluş Ölçeği	İlkokul Mezunu	47	45,13	31,43	0,594
	Orta Okul Mezunu	33	46,87	29,87	
	Lise Mezunu	22	41,90	34,21	
	Üniversite ve Üzeri	8	43,32	43,29	
	Okur-Yazar Değil	67	41,28	35,67	
Spiritüel İyi Oluş Ölçeği	Okur-Yazar	123	44,57	33,89	0,372
	İlkokul Mezunu	47	45,32	36,47	
	Orta Okul	33	40,01	30,82	

Mezunu Lise Mezunu	22	41,36	40,30
Üniversite ve Üzeri	8	42,38	41,02

Tablo-6’te katılımcıların babalarının eğitim durumlarına göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin puanlar Kruskal-Wallis testi ile analiz edilmiştir. Tablo-5’te yer alan verilere göre araştırmaya katılan ergen bireylerin babalarının eğitim durumları ile “Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği” ve alt boyutları arasında anlamlı bir farkın olmadığı gözlemlenmiştir. ($p>0,05$). Ergenlerin babalarının eğitim durumlarına göre yapılan değerlendirmede Ergen İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. ($p>0,05$). Aynı zamanda katılımcıların babalarının eğitim durumlarına göre Spiritüel İyi Oluş Ölçeği arasında da anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. ($p>0,05$)

Tablo 7 Annenin Eğitim Durumuna Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	Annenin Eğitim Durumu	n	\bar{x}	S	P
İş ve Eğitim	Okur-Yazar Değil	112	42,38	11,17	0,337
	Okur-Yazar İlkokul Mezunu	90	47,53	12,45	
	Orta Okul Mezunu	42	53,98	10,65	
	Lise Mezunu	25	53,16	11,62	
	Üniversite ve Üzeri	28	52,35	12,51	
		3	50,17	11,77	
Evlilik ve Aile	Okur-Yazar Değil	112	43,87	10,17	0,712
	Okur-Yazar	90	44,89	14,28	

	İlkokul Mezunu	42	50,18	10,98	
	Orta Okul Mezunu	25	51,64	17,32	
	Lise Mezunu	28	50,12	12,56	
	Üniversite ve Üzeri	3	46,19	13,45	
	Okur-Yazar Değil	112	41,36	15,32	
	Okur-Yazar	90	42,01	13,43	
Din ve Toplum	İlkokul Mezunu	42	45,13	10,76	0,467
	Orta Okul Mezunu	25	46,18	11,41	
	Lise Mezunu	28	48,01	10,45	
	Üniversite ve Üzeri	3	36,75	11,63	
	Okur-Yazar Değil	112	41,81	10,17	
	Okur-Yazar	90	50,12	15,69	
Sağlık ve Yaşam	İlkokul Mezunu	42	51,49	11,21	0,516
	Orta Okul Mezunu	25	45,68	10,46	
	Lise Mezunu	28	41,89	11,49	
	Üniversite ve Üzeri	3	41,39	17,19	
	Okur-Yazar Değil	112	46,78	42,39	
	Okur-Yazar	90	61,02	56,19	
Ergen İyi Oluş Ölçeği	İlkokul Mezunu	42	56,67	43,10	0,439
	Orta Okul Mezunu	25	56,34	55,29	
	Lise Mezunu	28	45,52	52,39	
	Üniversite ve Üzeri	3	47,36	54,32	
	Okur-Yazar Değil	112	42,38	39,89	
Spiritüel İyi Oluş Ölçeği	Okur-Yazar	90	45,22	45,32	0,364
	İlkokul Mezunu	42	35,98	43,98	
	Orta Okul	25	31,76	29,88	

Mezunu Lise	28	43,12	40,33
Mezunu Üniversite ve Üzeri	3	37,38	41,32

*($p>0,05$).

Tablo-7’da katılımcıların annelerinin eğitim durumlarına göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin puanlar Kruskal-Wallis testi ile analiz edilmiştir. Tablo-6’da yer alan verilere göre araştırmaya katılan ergen bireylerin annelerinin eğitim durumları ile “Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği” ve alt boyutları arasında anlamlı bir farkın olmadığı gözlemlenmiştir. ($p>0,05$). Ergenlerin annelerinin eğitim durumlarına göre yapılan değerlendirmede Ergen İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. ($p>0,05$). Aynı zamanda katılımcıların annelerinin eğitim durumlarına göre Spiritüel İyi Oluş Ölçeği arasında da anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. ($p>0,05$)

Tablo 8 Anne-Baba Medeni Durumuna Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Anne-Baba		n	\bar{x}	S	P
Medeni	Durumu				
İş ve Eğitim	Birlikte	169	56,58	15,63	0,003*
	Ayrı	17	45,26	14,38	
	Biri Vefat Etmiş	114	53,87	05,28	
Evlilik ve Aile	Birlikte	169	54,37	15,21	0,004*
	Ayrı	17	56,21	16,10	
	Biri Vefat Etmiş	114	50,12	10,04	
Din ve Toplum	Birlikte	169	51,20	17,59	0,467
	Ayrı	17	52,10	15,56	
	Biri Vefat Etmiş	114	50,46	12,19	
Sağlık ve	Birlikte	169	45,38	12,37	0,516

Yaşam	Ayrı	17	57,10	12,17	
	Biri Vefat Etmiş	114	56,12	14,19	
Ergen	Birlikte	169	41,37	42,39	0,243
Gelecek	Ayrı	17	37,13	41,21	
Beklenti	Biri Vefat Etmiş	114	39,20	40,19	0,002*
Ölçeği	Birlikte	169	46,78	40,50	
Ergen İyi	Ayrı	17	42,30	44,30	0,002*
Oluş Ölçeği	Biri Vefat Etmiş	114	46,71	42,40	
Spiritüel	Birlikte	169	44,67	41,20	0,002*
İyi Oluş	Ayrı	17	48,59	45,40	
Ölçeği	Biri Vefat Etmiş	114	50,53	43,13	

*($p < 0,05$)

Tablo-8’de katılımcıların anne ve babalarının medeni durumlarına göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin puanlar Kruskal-Wallis testi ile analiz edilmiştir. Tablo-7’de yer alan verilere göre araştırmaya katılan ergen bireylerin anne ve babalarının medeni durumları ile genel Ergen Gelecek Beklenti Ölçeğinin puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Ölçeğin alt boyutları olan “İş ve Eğitim” ve “Evlilik ve Aile” boyutları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p < 0,05$) Ergenlerin anne ve babalarının medeni durumlarına göre yapılan değerlendirmede Ergen İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p < 0,05$). Aynı zamanda katılımcıların anne ve babalarının medeni durumları ile Spiritüel İyi Oluş Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p < 0,05$)

Tablo 9 Türkiye’de Yaşama Yılına Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Türkiye’de				
Yaşama Yılı	n	\bar{x}	S	P

İş ve Eğitim	1-3	89	32,18	24,83	0,001*
	3-6	114	38,16	32,83	
	6 ve daha fazla	97	43,97	14,28	
Evlilik ve Aile	1-3	89	52,16	31,30	0,008*
	3-6	114	61,72	26,12	
	6 ve daha fazla	97	51,34	13,14	
Din ve Toplum	1-3	89	47,28	12,17	0,124
	3-6	114	49,17	31,26	
	6 ve daha fazla	97	52,49	18,69	
Sağlık ve Yaşam	1-3	89	60,10	21,32	0,231
	3-6	114	58,05	24,10	
	6 ve daha fazla	97	47,23	17,12	
Ergen Gelecek Beklenti Örneği	1-3	89	46,35	18,30	0,121
	3-6	114	44,76	18,17	
	6 ve daha fazla	97	50,94	17,63	
Ergen İyi Oluş Ölçeği	1-3	89	36,61	40,50	0,442
	3-6	114	29,60	44,30	
	6 ve daha fazla	97	49,81	42,40	
Spiritüel İyi Oluş Ölçeği	1-3	89	64,18	41,20	0,213
	3-6	114	58,51	45,40	
	6 ve daha fazla	97	40,52	43,13	

*($p < 0,05$)

Tablo-9’de katılımcıların Türkiye’de yaşama yıllarına göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin puanlar Kruskal-Wallis testi ile analiz edilmiştir. Tablo-8’de yer alan verilere göre araştırmaya katılan ergen bireylerin Türkiye’de yaşama yılı ile genel Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ölçeğin alt boyutları olan “İş ve Eğitim” ve “Evlilik ve Aile” boyutları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.($p < 0,05$)Ergenlerin Türkiye’de

yaşama yılına göre yapılan değerlendirmede Ergen İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p < 0,05$). Aynı zamanda katılımcıların Türkiye’de yaşama yılı ile Spiritüel İyi Oluş Ölçeği arasında da anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. ($p > 0,05$)

Tablo 10 Türkiye’de Yaşamaktan Memnun Olma Durumuna Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Türkiye’de Yaşamaktan Memnun Olma		n	\bar{x}	s	P
İş ve Eğitim	Evet	132	42,17	17,26	0,002*
	Bazen	100	68,26	18,23	
	Hayır	68	55,17	16,81	
Evlilik ve Aile	Evet	132	53,15	25,32	0,003*
	Bazen	100	54,29	21,10	
	Hayır	68	49,18	13,15	
Din ve Toplum	Evet	132	46,52	11,27	0,002*
	Bazen	100	54,29	10,28	
	Hayır	68	50,17	11,19	
Sağlık ve Yaşam	Evet	132	47,63	22,24	0,003*
	Bazen	100	50,08	20,12	
	Hayır	68	39,12	18,12	
Ergen Gelecek Beklenti Örneği	Evet	132	42,57	16,23	0,003*
	Bazen	100	40,16	17,15	
	Hayır	68	52,10	14,48	
Ergen İyi Oluş Ölçeği	Evet	132	42,87	36,16	0,112
	Bazen	100	40,14	54,12	
	Hayır	68	51,27	52,16	
Spiritüel İyi Oluş Ölçeği	Evet	132	45,10	51,12	0,221
	Bazen	100	52,19	52,42	

Hayır	68	56,10	53,32
-------	----	-------	-------

*($p < 0,05$)

Tablo-10’da katılımcıların Türkiye’de yaşamaktan memnun olma durumunun Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin puanlar Kruskal-Wallis testi ile analiz edilmiştir. Tablo-9’da yer alan verilere göre araştırmaya katılan ergen bireylerin Türkiye’de yaşama yılı ile genel Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği arasında ve ölçeğin alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p < 0,05$)Ergenlerin Türkiye’de yaşamaktan memnun olma durumuna göre yapılan değerlendirmede Ergen İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p < 0,05$). Aynı zamanda katılımcıların Türkiye’de yaşamaktan memnun olma durumu ile Spiritüel İyi Oluş Ölçeği arasında da anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. ($p > 0,05$)

Tablo 11 Şartların İyi Olması Halinde Geri Dönme İsteğine Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	Geri Dönme İsteği	n	\bar{x}	S	P
İş ve Eğitim	Evet	116	42,13	13,61	0,132
	Belki	102	51,48	19,42	
	Hayır	82	52,76	16,13	
Evlilik ve Aile	Evet	116	51,61	21,41	0,245
	Belki	102	61,09	20,15	
	Hayır	82	49,15	12,25	
Din ve Toplum	Evet	116	42,78	11,27	0,221
	Belki	102	38,91	16,29	
	Hayır	82	39,27	14,19	
Sağlık ve Yaşam	Evet	116	48,62	20,41	0,562
	Belki	102	51,28	19,18	
	Hayır	82	50,22	21,22	

<i>Ergen Gelecek Beklenti Örneği</i>	Evet	116	51,35	22,32	0,421
	Belki	102	46,12	16,25	
	Hayır	82	39,17	15,19	
<i>Ergen İyi Oluş Ölçeği</i>	Evet	116	43,72	46,26	0,115
	Belki	102	41,64	44,22	
	Hayır	82	50,17	42,26	
<i>Spiritüel İyi Oluş Ölçeği</i>	Evet	116	42,30	41,13	0,178
	Belki	102	39,29	42,62	
	Hayır	82	28,10	44,12	

*($p < 0,05$)

Tablo-11’de katılımcıların Şartların iyileşme halinde geri dönme isteği ile Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin puanlar Kruskal-Wallis testi ile analiz edilmiştir. Tablo-10’da yer alan verilere göre araştırmaya katılan ergen bireylerin Türkiye’de yaşama yılı ile genel Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği arasında ve ölçeğin alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. ($p > 0,05$)Ergenlerin Türkiye’de yaşamaktan memnun olma durumuna göre yapılan değerlendirmede Ergen İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. ($p > 0,05$). Aynı zamanda katılımcıların Türkiye’de yaşamaktan memnun olma durumu ile Spiritüel İyi Oluş Ölçeği arasında da anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. ($p > 0,05$)

Tablo 12 Suriye'deki Savaşta Ruhsal Olarak Etkilenme Düzeyine Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Suriye’deki Savaşta Ruhsal Olarak Etkilenme Düzeyi	n	\bar{x}	S	P
---	---	-----------	---	---

İş ve Eğitim	Etkilenmedim	67	39,43	26,61	0,002*
	Az	65	41,28	25,12	
	Orta	78	41,26	18,78	
	Yüksek	90	14,17	21,39	
Evlilik ve Aile	Etkilenmedim	67	42,39	16,19	0,001*
	Az	65	45,29	11,20	
	Orta	78	29,10	12,21	
	Yüksek	90	33,19	16,12	
Din ve Toplum	Etkilenmedim	67	36,72	10,21	0,003*
	Az	65	39,13	11,62	
	Orta	78	36,54	14,11	
	Yüksek	90	33,18	09,01	
Sağlık ve Yaşam	Etkilenmedim	67	34,72	22,11	0,002*
	Az	65	54,13	14,12	
	Orta	78	51,72	14,22	
	Yüksek	90	41,09	15,02	
Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği	Etkilenmedim	67	50,15	21,24	0,002*
	Az	65	36,12	12,25	
	Orta	78	39,73	13,23	
	Yüksek	90	45,12	11,09	
Ergen İyi Oluş Ölçeği	Etkilenmedim	67	37,35	34,16	0,004*
	Az	65	33,19	41,25	
	Orta	78	34,27	37,12	
	Yüksek	90	31,20	36,54	
Spiritüel İyi Oluş Ölçeği	Etkilenmedim	67	36,18	42,39	0,002*
	Az	65	41,19	34,29	
	Orta	78	40,23	53,13	
	Yüksek	90	34,19	35,19	

*($p < 0,05$)

Tablo-12’de katılımcıların Suriye’deki savaştan ruhsal olarak etkilenme düzeyleri ile Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin puanlar Kruskal-Wallis testi ile analiz

edilmiştir. Tablo-11’de yer alan verilere göre araştırmaya katılan ergen bireylerin Suriye’deki savaştan ruhsal olarak etkilenme düzeyleri ile genel Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği arasında ve ölçeğin alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p<0,05$)Ergenlerin Suriye’deki savaştan ruhsal olarak etkilenme düzeylerine göre yapılan değerlendirmede Ergen İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p<0,05$). Aynı zamanda katılımcıların Suriye’deki savaştan ruhsal olarak etkilenme düzeyleri ile Spiritüel İyi Oluş Ölçeği arasında da anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p<0,05$)

Tablo 13 Suriye'deki Savaştan Fiziksel Olarak Etkilenme Düzeyine Göre Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

		Suriye’deki Savaştan Fiziksel Olarak Etkilenme Düzeyi			
		n	\bar{x}	S	P
İş ve Eğitim	Etkilenmedim	132	22,53	22,21	0,002*
	Az	68	35,17	23,42	
	Orta	55	36,18	19,10	
	Yüksek	45	41,28	21,08	
Evlilik ve Aile	Etkilenmedim	132	35,18	15,21	0,002*
	Az	68	40,19	10,19	
	Orta	55	41,21	12,30	
	Yüksek	45	35,67	15,14	
Din ve Toplum	Etkilenmedim	132	43,76	13,21	0,001*
	Az	68	41,37	12,17	
	Orta	55	39,71	14,31	
	Yüksek	45	41,38	13,89	
Sağlık ve Yaşam	Etkilenmedim	132	35,33	10,70	0,002*
	Az	68	51,39	09,87	
	Orta	55	50,17	10,12	
	Yüksek	45	49,15	11,02	

Ergen	Etkilenmedim	132	37,87	23,26	
Gelecek	Az	68	39,16	21,34	0,002*
Beklenti	Orta	55	33,28	16,18	
Örneği	Yüksek	45	45,18	16,19	
Ergen İyi	Etkilenmedim	132	34,52	32,25	
Oluş	Az	68	39,15	21,10	0,003*
Ölçeği	Orta	55	41,39	12,19	
	Yüksek	45	44,08	11,32	
Spiritüel	Etkilenmedim	132	29,38	25,23	
İyi Oluş	Az	68	33,18	32,38	0,003*
Ölçeği	Orta	55	35,13	45,31	
	Yüksek	45	42,12	38,16	

*($p < 0,05$)

Tablo-13’de katılımcıların Suriye’deki savaştan fiziksel olarak etkilenme düzeyleri ile Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin puanlar Kruskal-Wallis testi ile analiz edilmiştir. Tablo-12’de yer alan verilere göre araştırmaya katılan ergen bireylerin Suriye’deki savaştan fiziksel olarak etkilenme düzeyleri ile genel Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği arasında ve ölçeğin alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p < 0,05$)Ergenlerin Suriye’deki savaştan fiziksel olarak etkilenme düzeylerine göre yapılan değerlendirmede Ergen İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p < 0,05$). Aynı zamanda katılımcıların Suriye’deki savaştan fiziksel olarak etkilenme düzeyleri ile Spiritüel İyi Oluş Ölçeği arasında da anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p < 0,05$)

Tablo 14 Suriye'deki Savaş Ortamına Maruz Kalma SüresiErgen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Savaş	n	\bar{x}	S	P
-------	---	-----------	---	---

Ortamına					
Maruz					
Kalma					
Süresi					
İş ve Eğitim	1-3 Yıl	150	41,23	13,61	0,109
	3-6 Yıl	98	50,28	19,42	
	6 Yılden Daha Fazla	52	43,76	16,13	
Evlilik ve Aile	1-3 Yıl	150	37,61	21,41	0,124
	3-6 Yıl	98	59,13	20,15	
	6 Yılden Daha Fazla	52	42,19	12,25	
Din ve Toplum	1-3 Yıl	150	41,29	11,27	0,004*
	3-6 Yıl	98	39,18	16,29	
	6 Yılden Daha Fazla	52	31,74	14,19	
Sağlık ve Yaşam	1-3 Yıl	150	48,72	20,41	0,151
	3-6 Yıl	98	50,28	19,18	
	6 Yılden Daha Fazla	52	51,42	21,22	
<i>Ergen Gelecek Beklenti Örneği</i>	1-3 Yıl	150	50,15	22,32	0,090
	3-6 Yıl	98	66,10	16,25	
	6 Yılden Daha Fazla	52	49,17	15,19	
<i>Ergen İyi Oluş Ölçeği</i>	1-3 Yıl	150	43,72	46,26	0,111
	3-6 Yıl	98	41,04	44,22	
	6 Yılden Daha Fazla	52	41,27	42,26	
<i>Spiritüel İyi Oluş Ölçeği</i>	1-3 Yıl	150	42,30	41,13	0,123
	3-6 Yıl	98	39,29	42,62	
	6 Yılden Daha Fazla	52	29,10	44,12	

*($p < 0,05$)

Tablo-14'te katılımcıların Suriye'deki savaşa maruz kalma süreleri ile Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin puanlar Kruskal-Wallis testi ile analiz edilmiştir. Tablo-

13'te yer alan verilere göre araştırmaya katılan ergen bireylerin Suriye'deki savaşa maruz kalma süreleri ile genel Ergen Gelecek Beklenti leği arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. $P>0,05$) Fakat ölçeğin alt boyut puanları arasında olan "Din ve Toplum" boyutu arasında bir ilişki gözlemlenmiştir. ($p<0,05$) Ergenlerin Suriye'deki savaşa maruz kalma sürelerine göre yapılan değerlendirmede Ergen İyi Oluş leğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. ($p>0,05$). Aynı zamanda katılımcıların Suriye'deki savaşa maruz kalma süreleri ile Spiritüel İyi Oluş leği arasında da anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. ($p>0,05$).

BEşİNCİ BÖLÜM

TARTIşMA VE DEğerLENDİRME

Bu bölümde araştırmaya ilişkin sonuçlara, tartişmalara ve bulgular üzerinden düzenlenen önerilere yer verilmiştir.

5.1.Genel Değerlendirme ve Tartışma

Savaş görmüş ergenlerin gelecek beklentileri ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkide manevi iyi oluşun rolünü değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada uygulanan anket sonuçlarının değerlendirilmesi neticesinde elde edilen bulgular genel anlamda manevi iyi oluş rolünün önemli olduğunu vurgulamaktadır. Suriyeli 150 erkek, 150 kadın ergenin katılımı ile gerçekleştirilen bu araştırmada yaşın Ergen Gelecek Beklenti leği üzerinde genel olarak anlamlı bir ilişki göstermese de

ölçeğin alt boyutları olan “İş ve Eğitim” ve “Evlilik ve Aile” boyutları üzerinde anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir. Katılımcılardan özellikle 15-16 yaş aralığında olan ergen bireylerin diğer yaş aralığındaki bireylere göre gelecek beklenti düzeylerinin daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Literatürde gerçekleştirilen araştırma sonucunda Erdem (2017) tarafından Türkiye’ye göç eden Suriyeli gençlerin gelecek beklentilerinin değerlendirildiği çalışmada 20-25 grubundaki gençlerin ergenlere göre çok daha fazla gelecek kaygısı götüğü, eğitim, iş ve evlilik konularında çok daha karamsar oldukları gözlemlenmiştir.

Araştırmada cinsiyet değişkenine göre yapılan değerlendirmede Ergenlerin Gelecek Beklentisi Ölçeği ve alt boyutlarında, Ergenlerin Öznel İyi Oluş Ölçeği puanlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Cinsiyet değişkeninde anlamlı farklılık spiritüel iyi oluş ölçeği puanında gözlemlenmiş olup kadınlarda spiritüel iyi oluş düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatür çalışmalarında savaş görmüş ergenler ile ilgili spiritüel iyi oluş ölçeği kullanılarak gerçekleştirilmiş bir çalışma gözlemlenmemiş olup Özcan (2019) tarafından Mülteci öğrencilerin kültürel uyumları ile dinî başa çıkmaları arasındaki ilişki üzerine gerçekleştirilen çalışmada olumlu dini başa çıkma düzeyleri kız öğrencilerde daha yüksek seviyede gözlemlenmiştir.

Araştırmada ailedeki çocuk sıralamasına göre gerçekleştirilen değerlendirmede kullanılan Ergen Gelecek Beklentisi ölçeği ve alt boyutları, Ergen İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği puanlarında anlamlı bir farklılık düzeyi gözlemlenmemiştir. Yılmaz (2020) tarafından parçalanmış aile içerisinde bulunan kız ergenlerin gelecek ile ilgili beklentilerini ve evlilik ile ilgili tutumlarını ölçmek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada da aile içerisindeki çocuk sıralamasının gelecek beklentisi ile arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı gözlemlenmiştir. Suriyeli ergenler ile ilgili çalışmanın literatürde çok fazla olmaması nedeniyle bulgular arasındaki değerlendirmenin objektif bir şekilde değerlendirilmesi mümkün değildir.

Araştırmada ebeveynlerin Türkçe-Arapça eğitim durumlarının incelenmesi amacıyla ankette yer alan soruya verilen cevap neticesinde gerek annenin gerek babanın eğitim durumunun ergenlerin gelecek beklentisi, öznel iyi oluş düzeyleri arasında manevi iyi oluşun etkisini ortaya koyacak bir değişken olmadığı gözlemlenmiştir.

Araştırmanın özellikle dikkat çeken değişkenlerinden biri olan anne-baba medeni durumunun genel anlamda Suriyeli ergenlerin gelecek beklentileri, öznel ve manevi iyi oluş düzeyleri üzerinde etkili olduğunu söylemek mümkündür. Yapılan araştırmada anne veya babasından birini kaybetmiş ergenlerin gelecek kaygısı konusunda çok daha endişeli olduğu gözlemlenmiştir. Aynı zamanda öznel iyi oluşları ve spiritüel iyi oluşları açısından da anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Tatlıcıoğlu (2019) tarafından Suriyeli çocukların iyi olma halleri üzerine gerçekleştirilen araştırmada da Suriyeli çocukların öznel iyi oluş düzeylerinin anne – babanın bir arada ve sağlıklı olma durumlarında çok daha yüksek seviyede olduğu belirtilmiştir.

Araştırmada bir diğer değişken olarak Türkiye’de yaşama yılı ele alınmıştır. Genel anlamda Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmasa da Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği’nin alt boyutları arasında yer alan “İş ve Eğitim” ve “Evlilik ve Aile” boyutları üzerinde anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir. Araştırmaya katılan Suriyeli ergenlerin Türkiye’de yaşama yıllarında özellikle 6 seneden daha fazla Türkiye’de yaşayan ergenlerin iş, eğitim, evlilik ve aile kurma durumları açısından çok daha pozitif olduğunu söylemek mümkündür. Kanak ve Özen (2018) tarafından Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyeli ergenlerin geleceğe dair umut düzeylerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmada Türkiye’de yaşamaya alışan ergenlerin gelecek beklenti düzeylerinin çok daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Araştırmada Türkiye’de yaşamaktan memnun olma durumu değişkeni ile Genel anlamda Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği ve alt boyutları puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Türkiye’de yaşamaktan memnun olan ergenlerin gelecek beklenti düzeylerinin, öznel ve spiritüel iyi oluş düzeylerinin daha yüksek seviyede olduğu gözlemlenmiştir. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Araştırmada Suriye’ye geri dönmeyi isteme durumu ile Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği ve ölçeğin alt boyutları, Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Araştırma içerisinde Suriyeli ergen bireylerin Suriyede'ki savaştan ruhsal ve fiziksel etkilenme durumları ile Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği ve ölçeğin alt boyutları, Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği ile arasında anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir. Hem ruhsal hem de fiziksel anlamda etkiye maruz kalmadığını veya az etkilendiğini söyleyen ergenlerin gelecek beklentileri, öznel ve spiritüel iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada savaş ortamına maruz kalma durumu ile genel olarak Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği, Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmasa da Ergen Gelecek Beklenti Ölçeğinin alt boyutları arasında yer alan “Din ve Toplum” alt boyutu puanı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Savaş ortamına 3-6 sene arasında maruz kalan ergenlerin gelecek ile ilgili topluma katkı sağlama ve dini görevlerini yerine getirme düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir,

ÖNERİLER

Dünyada siyasi, insan hakları ihlali, doğal afetler, geçim zorlukları ve özellikle savaşlar dolayısıyla birçok kişi yaşadıkları yerlerden ayrılp başka ülkelere göç etmektedir.. Suriye’de meydana gelen siyasi ve askeri çatışmaların sonucu Suriyeli çok sayıda vatandaş da bu şekilde ülkelerinden ayrılmak durumunda kalmıştır. Günümüzde ülkemiz bu anlamda Suriyeli vatandaşlara tüm imkanlarını sonuna kadar sunmaktadır. Sebepi her ne olursa olsun göç olayları neticesinde farklı kültürler karşılaşmaktadır ve farklı kültürlere sahip insanların bir arada yaşama zorunluluğu uyum ve çatışmaya dair önemli sorunları ortaya çıkarmaktadır. Özellikle çocukları, çok zor şartlarda ve birçok travma yaşayarak yaptıkları yolculuktan sonra yerleştikleri ülkelerde başka birçok sorun beklemektedir. Gittikleri ülkelerde ailelerini geçindirmek zorunda kalabilen çocuklar ucuz işçi olarak çalıştırılmakta ve/veya istismar tehlikesi ile yüz yüze kalmaktadır. Savaş nedeni ile bulunduğu ülkeden göç etmek zorunda kalmış ve hayat ile oldukça erken dönemde tanışmak ve birçok sorumluluğu üstlenmek zorunda kalan Suriyeli ergenler de özellikle buldukları yaş itibariyle hayatlarının oldukça kritik dönemlerini bu dönemin

etkilerini bertaraf etmekle geçirmektedir. Suriyeli ergenlerde savaşın izleri savaşa maruz kalma sürelerine, savaş nedeni ile yakın çevresinde verdikleri kayıplara göre değişiklik göstermektedir. Savaşın yarattığı hem ruhsal hem de fiziksel tahribata ek olarak göç edilen ülkeye adapte olma, toplum tarafından kabul edilme, insani temel hak ve özgürlüklerini kullanabilme yetisi de hayatlarının geri kalan kısmının sağlıklı ve verimli geçmesi açısından da oldukça önemlidir.

Savaş görmüş ergenlerin gelecek beklentileri ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkide manevi iyi oluşun rolünü ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma, yapılan literatür taramalarında üç kavramı bir arada ele alan başka bir araştırmaya rastlanmaması açısından önem taşımaktadır. Savaş sonrasında göç ettikleri yerde hayatlarına devam edecek mülteciler arasında yer alan ergenlerin özellikle eğitim açısından takiplerinin yapılması, geleceklerinin inşa edilmesinde, geldikleri yere aidiyet duygusu kazanmalarında, özgüven ve özsayıgularının artmasında büyük rol oynamaktadır. Konaklama, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi temel ve insani ihtiyaçların karşılanmasının yanında mülteci ergenlerin savaşın etkilerinden kurtulabilmeleri, yaşadıkları travmayı atlatabilmelerinin yanında savaş ve göç sürecinin yıkıcı etkisi ile birlikte ergenlik döneminin zorlayıcı ve karmaşık gelişim özellikleri ile birleştiğinde bu gençlerin topluma kazandırılması adına öznel iyi oluşları ve gelecek beklentilerinin yüksek olması hem bireysel hem toplumsal fayda sağlayacak önemli bir faktördür. Ergenlik dönemi kendi içerisinde krizler barındıran bireyler için yaşamlarında zorlayıcı bir dönemdir.

Bu tezin ergenleri ele almasındaki sebep onların savaşla beraber yaşadığı zorluğu göz önüne koymak ve geliştirilecek müdahalelerde özellikle gelecek beklentileri ve öznel iyi oluşlarının iyileştirilmesinin hem bireylere hem ülkeye fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Savaş görmüş ergenlerin gelecek beklentileri düzeyini ölçerken onların gelecekte hayata tutunma noktasındaki heves ve isteklerini ortaya koyacak, öznel iyi oluşlarını değerlendirerek benlik algılarını ve özgüvenlerini göz önüne koyan ve bu iki değişken arasındaki ilişkinin yüksek olmasında ergenlerin manevi iyi oluşlarının etkisini inceleyen bu araştırma sonucunda manevi iyi oluşun ergenlerde iyileştirici ve koruyucu bir etken olduğunu söylemek mümkündür. Fakat bu çalışma ile birlikte manevi iyi oluşun ergenlerde gelecek umudunun, hayattan beklentilerin şekillenmesinde ve hayallere kavuşulmasında öznel iyi oluş kadar ön planda

olmadığı sonucu elde edilmiştir. Ergenlerin yaş, korku, çekimserlik gibi kriterler nedeniyle sorulara verdikleri yanıtlarda ikileme düşmesinin bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Bugün birçok araştırmada incelenen, merak edilen ve araştırılan bir konu olan mülteci çocukların eğitim ve gelecek kaygılarında manevi iyi oluşun tamamlayıcı ve güdüleyici etkisinin daha fazla araştırmada ele alınması, daha kapsamlı çalışmaların gerçekleştirilmesinin literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, T. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi* .
- Apak, H. (2015). Suriyeli Göçmenlerin Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği. *Birey ve Toplum Dergisi* .
- Ay, Y., & Gürsu, O. (2018). Din, Manevi İyi Oluş ve Yaşlılık. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* .
- Ayten, A. (2010). *Tanrı'ya Sığınmak- Dini Başa Çıkma Üzerine Psiko-Sosyal Bir Araştırma*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Balcılar, M. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Sağlık Durumu Araştırması Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Mültecilerde Bulaşıcı Olmayan Hastalık Risk Faktörleri Sıklığı. *AFAD, T.C.Sağlık Bakanlığı, World Health Organisation* .
- Baltes, P. B. (1987). Theoretical propositions of life-span developmental psychology: On the dynamics between growth and decline. *Developmental Psychology* .
- Bayraktar, F., Sayıl, M., & Kumru, A. (2009). Liseli Ergenler ve Üniversiteli Gençlerde Benlik Saygısı: Ebeveyn ve Akranla Bağlanma, Empati ve Psikolojik Uyum Değişkenlerinin Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi* .
- Carlo, G., & Randall, B. A. (2002). The development of a measure of prosocial behaviors for late adolescents. *Journal of Youth and Adolescence* .
- Çetin, İ. (2016). Türkiye'de Suriyeli Sığınmacıların Sosyal Ve Kültürel Entegrasyonu. *Sosyoloji Dergisi* .
- Çivitçi, A. (2007). Çok boyutlu öğrenci yaşam doyumu ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Eurasian Journal of Educational Research* .

- Çoban, B. (2018). Türkiye’de İşsizlik Profili Bağlamında Suriyeli Gençlerin İstanbul İşgücü Piyasasına Katılım Sorunları. *Çalışma ve Toplum Dergisi* .
- Çok, F. (2001). Gelişim Psikolojisi: Ergenlik ve Yetişkinlik. *Egenlikte Psikoloji Dergisi* .
- Doğan, T. (2013). Beş faktör kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi* .
- Eisenberg, N., Liew, J., & Pidada, S. U. (2004). The longitudinal relations of regulations and emotionality to quality of Indonesian children’s socioemotional functioning. *Developmental Psychology* .
- Ekici, H. (2019). Politik şiddet deneyimi ve ahlaki temeller kuramı: Politik şiddete maruz kalan Suriyeli ergenler ile politik şiddet deneyimi yaşamayan Türk ergenlerin ahlaki temellerinin incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi* .
- Ekşi, H., & Kardaş, S. (2017). Spiritual well-being: Scale development and validation. *Spiritual Psychology and Counseling* .
- Er, A. R., & Bayındır, N. (2015). İlkokula Giden Mülteci Çocuklara Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin Pedagojik Yaklaşımları. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (4), 175-185.
- Erdem, C. (2017). Türkiye’ye Göç Eden Suriyeli Gençlerin Gelecek Beklentileri: Malatya Örneği. *İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi* .
- Erdoğan, M. M. (2015). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ereş, F. (2015). Türkiye’de Göçmen Eğitimi Sorunsalı ve Göçmen Eğitiminde Farklılığın Yönetimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (2), 17-30.
- Eryılmaz, A. (2009). Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* .
- Eryılmaz, A., & Öğülmüş, S. (2010). Ergenlikte Öznel İyi Oluş Ve Beş Faktörlü Kişilik Modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* .
- Gügen, B. (2019). Gebelik sürecindeki kadınlarda manevi iyi oluş ile hayat memnuniyeti ilişkisi. *İstanbul Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Psikolojisi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi* .
- Güler, G. (2012). Çocuk Hakları Açısından Türkiye’deki Sığınmacı Çocuklar: Çeçen Çocukları Örneği. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi* .
- Gürsu, O. (2015). Ergenlik Dönemi Dindarlığı ile Ruh Sağlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* .
- Han, T. (2010). Göç Eden Ailelerin Çocuklarının Eğitim ve Öğretimde Karşılaştıkları Uyum Sorunları. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi* .
- Hayran, O., & Ataç, Ö. (2018). Mülteci ve Yerleşik Ergenlerde Depresyona Yatkınlık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi* .
- Kanak, M., & Özen, M. (2018). TÜRKİYE’DE GEÇİCİ KORUMA ALTINDA BULUNAN SURİYELİ ERGENLERİN GELECEĞE DAİR UMUT DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi* .
- Karaça, Z. N. (2017). Suriyeli Mülteci Gençlerde Kimlik Sorunu/Karmaşası. *İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi* .
- Karataş, K., & Baloğlu, M. (2018). Kültürleşme Stresi Kıskacındaki Suriyeli Öğrenciler. *Turkish Studies Educational Sciences* .

- Kimter, N. (2013). Din ve Maneviyatı Kavramlaştırma: Birleşme ve Ayrılma Noktaları. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* .
- Kızmaz, Z. (2018). Suriyeli Sığınmacılar: Güvenlik Kaygıları ve Suç. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* .
- Koç, M. (2005). Ergenlik Psikolojisi Temel Çalışmaları. *Journal of Academic Studies* .
- McWhirter, E. H., & McWhirter, B. T. (2008). Adolescent future expectations of work , education family and community. *Youth & Society* .
- Moberg, D. O. (1984). Subjective Measures of Spiritual Well-Being. *Review of Religious Research* .
- Mullis, A., Mullis, R. L., & Normandin, D. (2003). Cross sectional and longitudinal comparisons of adolescent self-esteem. *Adolescence* .
- Myers, D., & Deiner, E. (1995). Who is Happy. *American Psychological Society* .
- Ostrov, J. M., Crick, N. R., & Keating, C. F. (2005). Gender- biased perceptions of preschoolers' behavior: How much is aggression and prosocial behavior in the eye of the beholder. *Sex Roles* .
- Özcan, Z. (2019). Mülteci Öğrencilerin Kültürel Uyumları ile Dinî Başa Çıkmaları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* .
- Özen, S. (2019). Suriyeli ergenlerin psikolojik uyum ve kültürleşme sürecinin değerlendirilmesi: Altındağ örneği. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi* .
- Öztürk, A. (2015). Öğretmenlerin sahip oldukları yaşam amaçları ve sosyal desteğin öznel iyi oluş üzerindeki yordayıcı rolü. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* .
- Satan Aydınay, A. (2014). Dini inanç ve bilişsel esneklik düzeylerinin öznel iyi oluş düzeyine olan etkisi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* .
- Schumaker, J. F. (1992). Religion and mental health. *Oxford University Press* .
- Sezgin, A. A., & Yolcu, T. (2016). Göç İle Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci. *Humanitas* .
- Tatlıcıoğlu, O. (2019). Suriyeli Çocukların İyi Olma Hallerinin İncelenmesi: Altındağ Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Doktora Tezi* .
- Topal, H. A. (2015). Geçici Koruma Yönetmeliği ve Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 05-22.
- Tuncer , M. (2011). Ergen Gelecek Beklentileri Ölçeği Türkçe'ye Uyarlanması. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* .
- Türkdoğan, T. (2010). Üniversite öğrencilerinde temel ihtiyaçların karşılanma düzeyinin öznel iyi oluş düzeyini yordamadaki rolü. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi* .
- Uluhan, E. F. (2015). Ergenlik ve Ergenlik Kuramları. *Antalya Psikoloji Dergisi* .
- Yılmaz, C. (2020). Parçalanmış Aile Ortamındaki Kız Ergenlerin Gelecekle İlgili Beklentilerinin ve Evliliğe Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi. *KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi* .
- http://unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/T%c3%bcrkiyedeki%20Suriyeli%20%c3%87ocuklar_Bilgi%20Notu%20Eyl%c3%bc1%202015.pdf
- <https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2376/files/60-2013123015491-syrian-refugees->

EKLER

EK-1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli katılımcılar, yüksek lisans tez çalışmasının gereği olarak bir araştırma yapmaktayım. Araştırmanın gerçekleştirilmesi ve sonuçlara ulaşılabilmesi için sizlerin verilerine ihtiyaç duymaktayım. Çalışma bilimsel bir araştırma için veri toplamayı amaçlamaktadır, çalışma sonuçları sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır, sonuçlar katılımcıların aleyhine olacak şekilde kullanılmayacak olup, katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Doldurulan ölçeklerin cevapları tamamen gizli tutulacaktır, çalışmaya katılanların kimliklerini açık edici davranışlardan kaçınılacaktır. Ayrıca çalışmaya katılanların katılım sırasında herhangi bir nedenle rahatsızlık hissetmeleri durumunda istedikleri zaman katılımlarını sona erdirebilirler.

Ekte verilen ifadelere bağlı olarak cevabınızın yanındaki () içine X işareti koyunuz. Hiçbir sorunun doğru ve yanlış cevabı yoktur ve lütfen soruları boş bırakmayınız.

İçten vereceğiniz yanıtlarla yapacağınız katkılar için şimdiden teşekkür ederim.

Danişman: Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ

Araştırmacı: şerifeALTUNBEZER

1. Yaş:.....

2. Cinsiyet: ()Kız ()Erkek

4. Ailede kaçıncı ocuksunuz?

()İlk ()İkinci ()Üçüncü ()Dördüncü ve üzeri

5.Babanızın Türkçe yada Arapça eğitim durumu:

()Okur-yazardeğil ()Okur-yazar

()İlkokul mezunu ()Ortaokulu mezunu

()Lise mezunu ()Üniversite ve Üstü

6.Annenizin Türkçe yada Arapça eğitim durumu:

()Okur-yazardeğil ()Okur-yazar

()İlkokul mezunu ()Ortaokulu mezunu

()Lise mezunu ()Üniversite ve Üstü

7.Ane baba: ()Beraber ()Boşanmış ya da ayrı

8. Vefat Etmişse: () Anne ()Baba

9. Türkiye’de kaçıncı yılınız: ()1-3 ()3-6 ()6 ve daha fazla

10.Türkiye’de olmaktan memnun musunuz? ()Evet ()Bazen ()Değilim

11.şartlar iyileştiğinde geri dönmeyi düşünür müsünüz? ()Evet ()Belki ()Hayır

12.Suriye’deki savaştan ruhsal olarak etkilenme düzeyiniz nedir?

Etkilenmedim Az Orta Yüksek

13.Suriye'deki savaştan fiziksel olarak etkilenme düzeyiniz nedir?

Etkilenmedim Az Orta Yüksek

14.Suriye'deki savaş ortamına ne kadar süre maruz kaldınız?

1-3 yıl 3-6 yıl 6 yıl ve daha fazla

EK-2 ERGEN GELECEK BEKLENTİ ÖLÇEĞİ

Bilgilendirme

Değerli katılımcılar, yüksek lisans tez çalışmasının gereği olarak bir araştırma yapmaktayım. Araştırmanın gerçekleştirilmesi ve sonuçlara ulaşılabilmesi için sizlerin verilerine ihtiyaç duymaktayım. Çalışma bilimsel bir araştırma için veri toplamayı amaçlamaktadır, çalışma sonuçları sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır, sonuçlar katılımcıların aleyhine olacak şekilde kullanılmayacak olup, katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Doldurulan ölçeklerin cevapları tamamen gizli tutulacaktır, çalışmaya katılanların kimliklerini açık edici davranışlardan kaçınılacaktır. Ayrıca çalışmaya katılanların katılım sırasında herhangi bir nedenle rahatsızlık hissetmeleri durumunda istedikleri zaman katılımlarını sona erdirebilirler.

Ekte verilen ifadelere bağlı olarak cevabınızın yanındaki () içine X işareti koyunuz. Hiçbir sorunun doğru ve yanlış cevabı yoktur ve lütfen soruları boş bırakmayınız.

İçten vereceğiniz yanıtlarla yapacağınız katkılar için şimdiden teşekkür ederim.

Danışman: Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ

Araştırmacı: Şerife ALTUNBEZER

ERGEN GELECEK BEKLENTİLERİ ÖLÇEĞİ

Yetişkin Olduğumda	1:kesinlikle inanmıyorum	2	3	4	5	6	7:kesinlikle inaniyorum
Faktör 1: İş ve Eğitim							
1.	Hayatımla ilgili başarmak istediğim şeyleri başarmış olacağım						
2.	İstedğim şeyleri satın alabileceğim						
3.	İyi bir iş bulacağım						
4.	Hedeflediğim eğitim düzeyine ulaşacağım						
5.	Hoşlanacağım bir iş bulacağım						
6.	İstikrarlı bir iş bulacağım						
7.	Geçimimi her zaman sağlayacağım						
8.	Kendimi güvende hissedeceğim						
9.	Kazandığım para bana ve hayat arkadaşıma yeterli gelecek						
10.	İşim bana kendimle gurur duymam için fırsatlar verecek						
11.	Mutlu bir hayatım olacak						
Faktör 2: Evlilik ve Aile							
12.	Evleneceğim						
13.	Çocuklarım olacak						
14.	25 yaşından önce evli olacağım						
15.	Evliliğim hep sürecek						
16.	Çocuğum daima barış içinde yaşayacak						
17.	Çocuğumun uzun bir hayatı olacak						
18.	Çocuğuma güvenli bir ortam sağlayacağım						
Faktör 3: Din ve Toplum							
19.	Düzenli olarak toplumsal ve dini hizmetlere katılacağım						
20.	Dini aktivitelere katılacağım						
21.	Topluluğumda lider olacağım						
Faktör 4: Sağlık ve Yaşam							
22.	Uzun bir hayat yaşayacağım						
23.	Sağlıklı bir diyet yapacağım						
24.	Spor yapacağım						
25.	Sağlığım iyi olacak						

EK-3 ERGEN ÖZNEL İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİ

ERGEN ÖZNEL İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİ

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	Ailem beni sever				
2	Ailem beni destekler				
3	Ailem bana saygı duyar				
4	Ailem sağlıklı				
5	İnsanlara karşı sabırlıyım				
6	İnsanlara karşı hoşgörülüyüm				
7	Genellikle neşeliyim				
8	Genellikle güler yüzlüyüm				
9	Hayatın tadını çıkartarak yaşarım				

10	Hayatı doya doya yaşarım				
11	Hayatı dilediğim gibi yaşarım				
12	Sevdiklerimle beraberim				
13	Sevdiklerimle yan yanayım				
14	Arkadaşlarımla beraber vakit geçiririm				
15	Dostlarımla beraberim				

EK-4 SPİRİTÜEL İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİ

Spiritual Well-Being Scale

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin numarasını işaretleyiniz. Numaraların anlamları: (1) Bana Hiç Uygun Değil (2) Bana Uygun Değil (3) Bana Biraz Uygun (4) Bana Oldukça Uygun (5) Bana Tamamen Uygun Lütfen her ifadeye mutlaka TEK yanıt veriniz ve kesinlikle BOŞ bırakmayınız. En uygun yanıtları vereceğinizi ümit eder katkılarınız için teşekkür ederiz.		Bana hiç uygun değil	Bana uygun değil	Bana biraz uygun	Bana oldukça uygun	Bana tamamen uygun
1.	İlahi bir güce bağlı olmak bana güven verir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.	Doğaya saygı duyulması gerektiğini düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.	Hayata dair bir hoşnutsuzluk duygusu hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.	Bir problemle karşılaştığımda Allah'ın yardımını hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.	Allah'ın gizli ve açık tüm duygu ve düşüncelerimi bildiğine inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.	Bütün canlıların saygıyı hak ettiğini düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7.	Hayatımda büyük bir boşluk var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8.	Günlük hayatta Allah'ın kudretine şahit olurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9.	Allah'ın beni sevdiğine ve önemseydiğine inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10.	Yeryüzündeki tüm canlılara iyi davranırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11.	Hayattan zevk almam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12.	Hayatımın her anında Allah'ın varlığını hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13.	Daha güçlü bir varlığa sığınma duygusu beni rahatlatır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14.	Kendimi doğanın bir parçası olarak görürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15.	Hayatımın amacını halen bulabilmiş değilim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16.	Yaşadığım her olayda bir hayır olduğuna inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17.	İnancım, nasıl bir hayat süreceğime dair bana yol gösterir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18.	Yeryüzündeki bütün canlıların hakları benim için önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19.	Sorunlarımı çözmeye nereden başlayacağımı bilemem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20.	Yalnız kaldığımda Allah'ı ve yaratıklarını düşünürüm (tefekkür ederim).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21.	İnanç ve değerlerim, zorluklar karşısında dayanabilme gücümü artırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22.	Doğayla uyum içinde yaşarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23.	Zorluklar yaşadığımda bunalmış hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24.	İnancım, yaşadığım sıkıntılarda dahi olumlu tarafların olabileceğini görmemi sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25.	Hayatta hiçbir şey sebepsiz değildir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26.	Hayatın beni mutsuz eden olaylardan ibaret olduğunu düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27.	Her şeyin elimde olmadığını bilmek üzüldüğüm olaylar karşısında bir teselli kaynağıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28.	Yeryüzündeki her doğal varlığın eşsiz olduğuna inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29.	Dünya hayatının geçici olduğuna inanmak beni hırslarımdan arındırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK-5 ANKET UYGULAMA İZİNİ

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğü

Sayı : 72104824-000-E.52306
Konu : Araştırma İzni Hakkında

16/06/2020

ÜNİVERSİTELER
(İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rektörlüğüne)

İlgi : 05.02.2020 tarihli ve 13987 sayılı yazımız.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü yüksek lisans öğrencisi Şerife ALTUNBEZER tarafından, "Savaş Görmüş Ergen Bireylerin Gelecek Beklentisi ile Öznel İyi Oluşları" adlı proje kapsamında 14-18 yaş arasındaki ergen bireyler ile görüşme gerçekleştirme talebi tarafınıza bildirilmiştir.

Talebiniz Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne iletilmiş olup işarınıza gelen ilgi cevapta; söz konusu görüşmelerde kullanılması için gönderilen sorular incelenmiş olup 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 94'üncü maddesi ile 2014/6883 karar sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği 51'inci maddesinde belirtilen gizlilik ilkelerine gerekli hassasiyetin gösterilmesi; çalışmaya konu kişilerden ve/veya aile üyelerinden yapılacak araştırmanın hiçbir aşamasında **ad, soyad, telefon, adres bilgileri ile din, mezhep, etnik gruba mensubiyet gibi bilgilerin istenmemesi** gerekmektedir. Sayılan hususlar da dikkate alınarak görüşmelerde, gönderilen sorular dışında soru sorulmaması; çalışmalar esnasında ses ve/veya video kaydı alınmaması ve ilgili yaş grubunun hassasiyeti göz önünde bulundurularak kişilerin ve ailelerinin rızasının alınması kaydı ile; araştırmanın Covid19 kapsamında İl Pandemi Kurulu'nun almış olduğu önlemler neticesinde; mülakat, yüz yüze görüşme, uzun süreli temasın uygun olmadığı kurulun genel kabulüdür. Bu sebeple covid19 süreci tamamen normale dönmesi kaydı ile; bahse konu anket çalışması Genel Müdürlüğümüzce uygun bulunmuştur. İl Göç İdaresi Müdürlüğümüzce de uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Recep BATU
Vali a.
İl Göç İdaresi Müdürü

*Bu belge elektronik imzalıdır. İmzalı suretinin adresi görmek için <http://www.e-icidiret.gov.tr/izleni/icerik.aspx?adresno=63066&id=13987> kodunu yazınız.

RECEP BATU (Yazı İşleri Müdürlüğü) - Uzman) 16/06/2020 10:11
Adres Bilgileri: İstanbul Valiliği, Cadde No: 101, Posta No: 34100
Telefon No: (212)499 40 00 Faks No: (212)499 40 01
e-Posta: icidiret@icidiret.gov.tr İnternet Adresi: <http://www.icidiret.gov.tr>

Bilgi için İletişim: 0212 499 40 00
Müşteri Hizmetleri
Telefon No

